

Sprawozdanie finansowe 2015

Autor: Katarzyna Trzpiola
Redaktor: Katarzyna Brzozowska
Wydawca: Renata Grochowska-Siudaj
Koordynator produkcji: Mariusz Jezierski
Skład i łamanie: Raster studio, Norbert Bogajczyk
05-071 Sulejówek, ul. Konopnickiej 46

ISBN: 978-83-269-4649-3

Wydawnictwo Wiedza i Praktyka sp. z o.o.

ul. Łotewska 9a, 03-918 Warszawa

tel.: 22 518 29 29, faks: 22 617 60 10

e-mail: serwispodatkowyvat@wip.pl

NIP: 526-19-92-256

Numer KRS: 0000098264 – Sąd Rejonowy

dla m.st. Warszawy, Sąd Gospodarczy

XIII Wydział Gospodarczy Rejestrowy.

Wysokość kapitału zakładowego: 200.000 zł

Copyright by Wydawnictwo Wiedza i Praktyka sp. z o.o.

Warszawa 2016

„Sprawozdanie finansowe 2015” wraz z przysługującymi Czytelnikom innymi elementami dostępnymi w subskrypcji (e-letter, strona WWW i inne) chronione są prawem autorskim. Przedruk materiałów opublikowanych w publikacji „Sprawozdanie finansowe 2015” oraz w innych dostępnych elementach subskrypcji – bez zgody wydawcy – jest zabroniony. Zakaz nie dotyczy cytowania publikacji z powołaniem się na źródło. Publikacja „Sprawozdanie finansowe 2015” została przygotowana z zachowaniem najwyższej staranności i wykorzystaniem wysokich kwalifikacji, wiedzy i doświadczenia autorów oraz konsultantów. Zaproponowane w publikacji „Sprawozdanie finansowe 2015” oraz w innych dostępnych elementach subskrypcji wskazówki, porady i interpretacje nie mają charakteru porady prawnej. Ich zastosowanie w konkretnym przypadku może wymagać dodatkowych, pogłębionych konsultacji. Publikowane rozwiązania nie mogą być traktowane jako oficjalne stanowisko organów i urzędów państwowych. W związku z powyższym redakcja nie może ponosić odpowiedzialności prawnej za zastosowanie zawartych w publikacji „Sprawozdanie finansowe 2015” lub w innych dostępnych elementach subskrypcji wskazówek, przykładów, informacji itp. do konkretnych przypadków. Wydawca nie odpowiada za treść zamieszczonej reklamy; ma prawo odmówić zamieszczenia reklamy, jeżeli jej treść lub forma są sprzeczne z linią programową bądź charakterem publikacji oraz interesem Wydawnictwa Wiedza i Praktyka.

Informacje o prenumeracie:

tel.: 22 518 29 29

e-mail: cok@wip.pl

Sprawozdanie finansowe

Zakres sprawozdania finansowego zależy od decyzji organu zatwierdzającego

Od 2014 roku wdrażane są do polskich przepisów regulacje dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z 26 czerwca 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zwanej dalej „dyrektywą 2013/34”.

Przepisy te wpływają przede wszystkim na zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym. W konsekwencji sprawozdania za 2015 rok jednostek innych niż podmioty zajmujące się działalnością bankową i ubezpieczeniową mogą być przygotowywane w zakresie określonym aż w 4 załącznikach do ustawy:

- załączniku nr 1 w brzmieniu ustawy na 1 stycznia 2015 r.,
- załączniku nr 1 w brzmieniu od 1 stycznia 2016 r., jeśli organ zatwierdzający jednostki zdecydował o dobrowolnym zastosowaniu regulacji wynikających z nowelizacji ustawy o rachunkowości,
- załączniku nr 4 – dla jednostek mikro,
- załączniku nr 5 – dla małych jednostek, jeśli organ zatwierdzający jednostki zdecydował o dobrowolnym zastosowaniu regulacji wynikających z nowelizacji ustawy o rachunkowości.

Różnice między załącznikami polegają przede wszystkim na stopniu zagregowania danych i zakresie elementów składających się na sprawozdanie finansowe. Nie ma bardzo istotnych różnic w metodach wyceny aktywów/pasywów, ustalania przychodów i kosztów dla poszczególnych typów jednostek. Istniejące rozbieżności wynikają z faktu, iż mniejsze (małe i mikro) jednostki nie mogą albo mają prawo zrezygnowania z ujmowania niektórych zagadnień w sposób wzorcowy. Uproszczenia te mają obniżyć koszty prowadzenia rachunkowości i są konsekwencją mniejszej skali działalności takich podmiotów.

Przepisy dotyczące jednostek mikro obowiązują od 5 września 2014 r. i mogły być stosowane przy sporządzaniu sprawozdań za 2014 rok. Natomiast przepisy dotyczące małych jednostek obowiązują od 23 września 2015 r., ale mają zastosowanie do sprawozdań za okresy roczne rozpoczynające się po 1 stycznia 2016 r. Jednak mogą, jeśli będzie taka decyzja w zakresie formatu sprawozdawczego organu uprawnionego do zatwierdzenia sprawozdania finansowego, być stosowane już przy sporządzaniu sprawozdań za okresy roczne kończące się po 23 września 2015 r.

Przykład

Zastosowanie nowych przepisów

- 1) Spółka ABC ma rok obrotowy pokrywający się z kalendarzowym. Sprawozdanie za okres od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. będzie mogło być sporządzone albo wg przepisów ustawy sprzed nowelizacji, albo z uwzględnieniem nowo wprowadzonych zmian.
 - 2) Spółka ABC ma rok obrotowy rozpoczynający się 1 października. Sprawozdanie za okres od 1 października 2014 r. do 30 września 2014 r. będzie mogło być sporządzone albo wg przepisów ustawy sprzed nowelizacji, albo już z uwzględnieniem nowo wprowadzonych zmian.
-

Uproszczenia dla małych podmiotów można stosować niezależnie od faktu, iż jednostka na podstawie art. 64 ust. 1 uor będzie poddawana swojemu sprawozdanie finansowe badaniu. Będą one miały jednak największe znaczenie dla spółek akcyjnych, których sprawozdania finansowe są bez względu na wielkość jednostki poddawane badaniu przez biegłego rewidenta. Możliwość skorzystania z uproszczeń ma także znaczenie dla tzw. pozostałych jednostek, m.in.: spółek z o.o., spółdzielni czy przedsiębiorstw państwowych, jeśli są jednostkami przekraczającymi progi wielkościowe powodujące powstanie obowiązku poddania sprawozdania finansowego badaniu przez audytora.

Jaka jednostka jest małą, a jaka mikrojednostką

Jednostkami mikro, po podjęciu stosownej decyzji przez organ zatwierdzający, mogą być zgodnie z art. 3 ust. 1a pkt 1 uor:

- spółki handlowe (osobowe i kapitałowe, w tym również w organizacji) oraz spółki cywilne, z wyjątkiem tych spółek osobowych i cywilnych, w których wyłącznymi udziałowcami są osoby fizyczne;
- inne osoby prawne;

■ oddziały przedsiębiorców zagranicznych, w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

Aby jednak móc zaliczyć te jednostki do kręgu mikro, jednostki te w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność, nie mogą przekroczyć co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

- a) 1.500.000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
- b) 3.000.000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
- c) 10 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty.

Nie mogą skorzystać jednak z uproszczeń mikrojednostki, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o rachunkowości, czyli jednostki organizacyjne działające na podstawie Prawa bankowego, przepisów o obrocie papierami wartościowymi, przepisów o funduszach inwestycyjnych, przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, przepisów o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych lub przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych.

Wyłączono także jednostki zamierzające ubiegać się lub ubiegające się o zezwolenie na wykonywanie działalności na podstawie tych przepisów.

Ponadto do jednostek mikro nie mogą być zaliczone jednostki należące do sektora finansów publicznych, które posiadają osobowość prawną.

Do jednostek mikro na podstawie art. 3 ust. 1a pkt 3 uor mogą być zaliczone, też oczywiście po podjęciu stosownej decyzji przez organ uprawniony do zatwierdzania sprawozdania finansowego, osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, jeżeli przychody netto tych jednostek ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych wyniosły równowartość w walucie polskiej nie mniej niż 1.200.000 euro i nie więcej niż 2.000.000 euro za poprzedni rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą – w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą. Wymienieni przedsiębiorcy mogą skorzystać ze statusu jednostek mikro, także jeśli księgi rachunkowe są prowadzone przez nich dobrowolnie na podstawie art. 2 ust. 2 uor.

Kolejnymi jednostkami mikro mogą być podmioty wskazane w art. 3 ust. 1b uor, czyli te osoby prawne, oddziały zagraniczne i przedstawicielstwa

osób zagranicznych, które są wymienione w art. 3 ust. 1a pkt 1, jeśli za poprzedni rok obrotowy sporządziły sprawozdanie finansowe z zastosowaniem art. 46 ust. 5 pkt 4, art. 47 ust. 4 pkt 4, art. 48 ust. 3, art. 48a ust. 3, art. 48b ust. 4 lub art. 49 ust. 4 oraz w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, albo w roku poprzedzającym ten rok obrotowy przekroczyły dwie z wymienionych w ust. 1a pkt 1 wielkości.

Ten nowo wprowadzony do ustawy przepis daje możliwość sporządzania w bieżącym roku obrotowym uproszczonego sprawozdania finansowego spółkom prawa handlowego, innym osobom prawnym, a także oddziałom przedsiębiorców zagranicznych, w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej daje też możliwość utrzymania statusu jednostki mikro na potrzeby sprawozdawczości finansowej, jeśli w jednym z dwóch lat (bieżącym lub obrotowym) przekroczone zostały progi wartościowe.

Natomiast na podstawie ustawy z 23 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o rachunkowości i innych ustaw (Dz.U z 2015 r. poz. 1333) małymi jednostkami mogą być, po podjęciu stosownej decyzji przez organ zatwierdzający, zgodnie z art. 3 ust. 1c uor:

- 1) spółki, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1, inne osoby prawne, jednostki, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2, oraz oddziały przedsiębiorców zagranicznych w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli jednostki te w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok obrotowy, a w przypadku jednostek rozpoczynających działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą – w roku obrotowym, w którym rozpoczęły działalność albo prowadzenie ksiąg rachunkowych w sposób określony ustawą, nie przekroczyły co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:
 - a) 17.000.000 zł – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
 - b) 34.000.000 zł – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
 - c) 50 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty;
- 2) osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, które stosują zasady rachunkowości na podstawie art. 2 ust. 2, czyli dobrowolnie prowadzące księgi rachunkowe.

Ponadto jednostkami małymi w rozumieniu ustawy są również jednostki, o których mowa w ust. 1c, które:

- 1) za poprzedni rok obrotowy sporządziły sprawozdanie finansowe z zastosowaniem art. 46 ust. 5 pkt 5, art. 47 ust. 4 pkt 5, art. 48 ust. 4, art. 48a ust. 4, art. 48b ust. 5 lub art. 49 ust. 5 oraz

- 2) w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, albo w roku poprzedzającym ten rok obrotowy przekroczyły dwie z wymienionych w ust. 1c pkt 1 wielkości.

Przykład

Małe jednostki

- 1) Spółka AWA sp. z o.o. wykazała w swoich sprawozdaniach następujące dane:

	2014 rok	2015 rok
A. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	3.290.000,00	3.300.000,00
Suma aktywów	1.400.000,00	1.200.000,00
Średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty	9,00	8,50

Walne zgromadzenie wspólników może podjąć uchwałę o sporządzaniu przez spółkę sprawozdań wg kryteriów mikro, ponieważ spółka nie przekroczyła i w 2015 roku, i 2014 roku progu dotyczącego przychodów i zatrudnienia.

Spółka YXC SA zaprezentuje w swoich sprawozdaniach następujące dane:

	2014 r ok	2015 rok
A. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	32.000.000,00	39.000.000,00
Suma aktywów	17.800.000,00	16.500.000,00
Średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty	39,20	38,90

Zgromadzenie akcjonariuszy może w przypadku tej spółki podjąć uchwałę upoważniającą zarząd do przygotowania sprawozdania wg załącznika nr 5, ponieważ w 2014 roku spółka nie przekroczyła progu przychodów i zatrudnienia, a za 2015 rok zatrudnienia i sumy bilansowej. Podjęcie takiej uchwały będzie oznaczało dobrowolne zastosowanie przepisów nowelizacji ustawy o rachunkowości.

Tabela. Zakres elementów sprawozdania finansowego

Jednostki niepoddające swego sprawozdania badaniu przez biegłego rewidenta – jeśli nie są jednostkami, gdzie wybrano uproszczenia mikro lub dla małych jednostek	Jednostki poddające swe sprawozdanie badaniu przez biegłego rewidenta (na podstawie art. 64 ust. 1 uor) – brak decyzji o statusie małej jednostki	Jednostka mikro
Załącznik nr 1 1) bilans,	1) bilans, 2) rachunek zysków i strat,	Załącznik nr 4 1) bilans,

Jednostki niepoddające swego sprawozdania badaniu przez biegłego rewidenta – jeśli nie są jednostkami, gdzie wybrano uproszczenia mikro lub dla małych jednostek	Jednostki poddające swe sprawozdanie badaniu przez biegłego rewidenta (na podstawie art. 64 ust. 1 uor) – brak decyzji o statusie małej jednostki	Jednostka mikro
2) rachunek zysków i strat, 3) informacja dodatkowa, obejmująca: a) wprowadzenie do sprawozdania finansowego oraz b) dodatkowe informacje i objaśnienia	3) informacja dodatkowa, obejmująca: a) wprowadzenie do sprawozdania finansowego oraz b) dodatkowe informacje i objaśnienia, 4) zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym oraz 5) rachunek przepływów pieniężnych	2) rachunek zysków i strat. Do sprawozdania dołączane będzie wprowadzenie do sprawozdania finansowego i ewentualnie dodatkowe objaśnienia do bilansu
Jednostki małe (jeśli organ zatwierdzający zdecyduje o wcześniejszym stosowaniu nowych regulacji)	Jednostki poddające swe sprawozdanie badaniu przez biegłego rewidenta (na podstawie art. 64 ust. 1 uor) – decyzja o wyborze statusu małej jednostki już za 2015 rok	Jednostki poddające swe sprawozdanie badaniu przez biegłego rewidenta (na podstawie art. 64 ust. 1 uor) – decyzja o wyborze statusu mikro
Załącznik nr 5 1) bilans, 2) rachunek zysków i strat, 3) informacja dodatkowa, obejmująca: a) wprowadzenie do sprawozdania finansowego oraz b) dodatkowe informacje i objaśnienia	Załącznik nr 5 1) bilans, 2) rachunek zysków i strat, 3) informacja dodatkowa, obejmująca: a) wprowadzenie do sprawozdania finansowego oraz b) dodatkowe informacje i objaśnienia	Załącznik nr 4 1) bilans, 2) rachunek zysków i strat. Do sprawozdania dołączane będzie wprowadzenie do sprawozdania finansowego i ewentualnie dodatkowe objaśnienia do bilansu

Jak widać, jednostki mikro nie będą musiały sporządzać rachunku przepływów pieniężnych (art. 48b ust. 4) i zestawienia zmian w kapitale własnym (art. 48a ust. 3). Uproszczenia te będą miały w praktyce największe znaczenie dla spółek akcyjnych będących jednostkami mikro, które dotychczas, jako obligatoryjnie poddające swe sprawozdania finansowe badaniu przez biegłego rewidenta, miały taki obowiązek. Zauważyć należy, iż nie zmieniły się zasady poddawania sprawozdań finansowych badaniu przez biegłego rewidenta i spółki akcyjne korzystające z uproszczeń przy sporządzaniu sprawozdań finansowych dla jednostek mikro nadal będą miały obowiązek corocznego poddawania sprawozdań badaniu na podstawie art. 64 ust. 1 uor.

Ważne

Jednostki mikro nie będą stosowały zakresu informacji zawartego w załączniku nr 1 – zarówno w art. 46 ust. 5 pkt 1, jak i art. 47 ust. 4 pkt 1 ustawy o rachunkowości wskazano, iż załącznik nr 1 jest przeznaczony dla jednostek innych niż banki, zakłady ubezpieczeń, zakłady reasekuracji i jednostki mikro.

Ponadto jednostki mikro będą mogły nie sporządzać informacji dodatkowej, jeśli niektóre dane pokażą, jako dane uzupełniające do bilansu

Zaznaczyć należy, iż warunkiem rezygnacji z informacji dodatkowej będzie ujawnianie w przypisie do bilansu danych określonych w załączniku nr 4 do ustawy. Są to najbardziej podstawowe informacje pozwalające zidentyfikować jednostkę i jej zasady rachunkowości oraz zobowiązania finansowe i nabyte udziały (akcje) własne.

Zgodnie z załącznikiem nr 4 informacje dodatkowe powinny składać się z dwóch części: informacji ogólnych i informacji uzupełniających do bilansu. Nie będzie konieczności ujawniania danych związanych z rachunkiem zysków i strat czy zatrudnieniem w jednostce.

Informacje ogólne będą musiały wskazywać:

- 1) firmę, siedzibę i adres albo miejsce zamieszkania i adres oraz numer we właściwym rejestrze sądowym albo ewidencji,
- 2) czas trwania działalności jednostki, jeżeli jest ograniczony,
- 3) okres objęty sprawozdaniem finansowym,
- 4) zastosowane zasady rachunkowości przewidziane dla jednostek mikro z wyszczególnieniem wybranych uproszczeń,
- 5) czy sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez jednostkę w dającej się przewidzieć przyszłości oraz czy nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania przez nią działalności,
- 6) omówienie przyjętych zasad (polityki) rachunkowości, w tym metod wyceny aktywów i pasywów (także amortyzacji), pomiaru wyniku finansowego oraz sposobu sporządzenia sprawozdania finansowego w zakresie, w jakim ustawa pozostawia jednostce prawo wyboru.

Są to informacje nieodbiegające swym zakresem od dotychczas przedstawianych, z wyjątkiem informacji, czy sprawozdanie zawiera dane łączne. W praktyce w jednostkach mikro nie zdarza się, aby istniały wewnętrzne jednostki organizacyjne samodzielnie sporządzające bilans.

Natomiast druga część danych – informacje uzupełniające do bilansu odnoszą się przede wszystkim do ujawnień o zobowiązaniach finansowych jednostki. W szczególności jednostka mikro powinna wskazać kwotę wszelkich zobowiązań finansowych, w tym z tytułu dłużnych instrumentów finansowych, gwarancji i poręczeń lub zobowiązań warunkowych nieuwzględnionych w bilansie, ze wskazaniem charakteru i formy wiarytelności zabezpieczonych rzeczowo wszelkie zobowiązania dotyczące emerytur oraz jednostek powiązanych lub stowarzyszonych są ujawniane odrębnie.

Dodatkowo ujawnić należy kwotę zaliczek i kredytów udzielonych członkom organów administrujących, zarządzających i nadzorujących, ze wskazaniem oprocentowania, głównych warunków oraz wszelkich kwot spłaconych, odpisanych lub umorzonych, a także zobowiązań zaciągniętych w ich imieniu tytułem gwarancji i poręczeń wszelkiego rodzaju, ze wskazaniem kwoty ogółem dla każdej kategorii. Informacje te mają zabezpieczyć interesy innych niż właściciele interesariuszy jednostki poprzez dostarczenie im danych o obciążeniach finansowych podmiotu.

Ponadto jednostka mikro musi wskazać, czy w okresie objętym sprawozdaniem nabywała udziały lub akcje własne, przyczyny tego nabycia dokonanego w roku obrotowym, liczbie i wartości nominalnej nabytych oraz zbytych w roku obrotowym udziałów (akcji), a w przypadku braku wartości nominalnej, ich wartości księgowej, jak też jakiej części kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują. W przypadku nabycia lub zbycia odpłatnego należy wskazać równowartość tych udziałów (akcji). Wskazać też należy liczbę i wartość nominalną, a w razie braku wartości nominalnej wartość księgową wszystkich udziałów (akcji) nabytych i zatrzymanych, jak również część kapitału podstawowego, którą te udziały (akcje) reprezentują.

Nie ma konieczności ujawniania żadnych informacji ponad wskazane powyżej. Jednostka może jednak rozszerzyć zakres prezentowanych informacji.

Aktywa trwałe w bilansie

Grupa aktywów trwałych składa się z wartości niematerialnych i prawnych, rzeczowych aktywów trwałych, należności długoterminowych, inwestycji długoterminowych oraz długoterminowych rozliczeń międzyokresowych.

Tabela. Prezentacja aktywów trwałych w zależności od załącznika do ustawy

Załącznik nr 1 – uproszczenia z art. 50 ust. 2	Załącznik nr 5	Załącznik nr 4
A. Aktywa trwałe I. Wartości niematerialne i prawne II. Rzeczowe aktywa trwałe III. Należności długoterminowe IV. Inwestycje długoterminowe V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	A. Aktywa trwałe I. Wartości niematerialne i prawne II. Rzeczowe aktywa trwałe, w tym: – środki trwałe – środki trwałe w budowie III. Należności długoterminowe IV. Inwestycje długoterminowe, w tym: – nieruchomości – długoterminowe aktywa finansowe V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	A. Aktywa trwałe, w tym środki trwałe

Ważne dla jednostek mikro

Bilans według załącznika nr 4 zawiera bardzo ograniczone informacje. Pominęto tu wyodrębnianie aktywów trwałych, które dość rzadko w jednostkach mikro w praktyce występują albo mają nieznaczące wartości, tj. wartości niematerialne i prawne, środki trwałe w budowie czy inwestycje długoterminowe. Nie wskazano obowiązku zawarcia w informacjach uzupełniających do bilansu ujawniania wartości tych aktywów, gdyby w danej jednostce ich wartości były znaczące. Nie ma tu wskazania danych na temat wartości niematerialnych i prawnych, rodzajów środków trwałych, należności i inwestycji długoterminowych.

Przykład**Prezentacje porównawcze**

Jednostka mikro przygotowała dwie wersje prezentacji informacji o aktywach obrotowych. Dane wg załącznika nr 1 z uwzględnieniem uproszczeń wynikających z art. 50 ust. 2 uor:

	Stan na koniec poprzedniego roku	Stan na koniec bieżącego roku
AKTYWA		
B. Aktywa obrotowe	95.000,00	70.860,00
I. Zapasy rzeczowych składników majątku obrotowego	4.000,00	5.800,00
II. Należności krótkoterminowe	62.000,00	32.000,00
III. Inwestycje krótkoterminowe	25.000,00	32.500,00
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	4.000,00	560,00

Dane wg załącznika nr 4 dla jednostek korzystających z uproszczeń mikro:

	Stan na koniec poprzedniego roku	Stan na koniec bieżącego roku
B. Aktywa obrotowe, w tym:	95.000,00	70.860,00
– zapasy	4.000,00	5.800,00
– należności krótkoterminowe	62.000,00	32.000,00

GRUPA A.I. Wartości niematerialne i prawne

Wartości niematerialne i prawne, które należą do aktywów trwałych, to nabyte przez firmę prawa majątkowe i przywileje, które:

- nadają się do gospodarczego wykorzystania,
- będą użytkowane dłużej niż rok,
- zostaną przeznaczone na potrzeby jednostki.

Zalicza się do nich w szczególności (art. 3 ust. 1 pkt 14 uor):

- autorskie prawa majątkowe, prawa pokrewne, licencje, koncesje,
- prawa do wynalazków, patentów, znaków towarowych, wzorów użytkowych oraz zdobniczych,
- *know-how*, czyli wartość uzyskanych informacji związanych z wiedzą w dziedzinie przemysłowej, naukowej, handlowej lub organizacyjnej,
- nabytą wartość firmy oraz
- koszty zakończonych prac rozwojowych.

W bilansie wartości niematerialne i prawne prezentuje się w następujących grupach:

- 1) Koszty zakończonych prac rozwojowych,
- 2) Wartość firmy,
- 3) Inne wartości niematerialne i prawne,
- 4) Zaliczki na wartości niematerialne i prawne.

Do wartości niematerialnych i prawnych (dalej: WNiP) w rachunkowości nie są zaliczane spółdzielcze prawa majątkowe ani też prawo wieczystego użytkowania gruntu. Mimo że na potrzeby rozliczeń z tytułu podatku dochodowego traktuje się je jako WNiP, to w księgowości są to środki trwałe.

A.I.1. Koszty zakończonych prac rozwojowych

Koszty prac rozwojowych to koszty, które jednostka poniosła na projektowanie, wykonanie i testowanie prototypów i modeli doświadczalnych, nowych

lub udoskonalonych materiałów, produktów, urządzeń, systemów. Ważne jest, aby poniesienie tych kosztów miało miejsce przed wdrożeniem ich wyników do produkcji seryjnej. Koszty zakończonych już prac rozwojowych można zaliczyć do wartości niematerialnych i prawnych i wykazać w bilansie za 2015 rok, pod warunkiem że spełniają wszystkie ustawowe kryteria (art. 33 ust. 2 uor):

- 1) produkt lub technologia wytwarzania są ściśle ustalone, a dotyczące ich koszty prac rozwojowych wiarygodnie określone,
- 2) techniczna przydatność produktu lub technologii została stwierdzona i odpowiednio udokumentowana i na tej podstawie firma podjęła decyzję o wytwarzaniu tych produktów lub stosowaniu technologii,
- 3) koszty prac rozwojowych jednostka pokryje, według przewidywań – np. dysponuje odpowiednimi badaniami rynku, przychodami ze sprzedaży tych produktów lub zastosowania technologii.

Do kosztów prac rozwojowych można zaliczyć:

- projektowanie, konstruowanie i testowanie przedprodukcyjnych prototypów i modeli,
- projektowanie narzędzi, przyrządów do obróbki, form i matryc z wykorzystaniem nowej technologii,
- projektowanie, wykonanie i działalność linii próbnej, której wielkość nie umożliwia prowadzenia ekonomicznie uzasadnionej produkcji przeznaczonej na sprzedaż,
- projektowanie, wykonanie i testowanie wybranych rozwiązań w zakresie nowych lub udoskonalonych materiałów, urządzeń, produktów, procesów, systemów lub usług.

Ujęcie tych składników jest możliwe, tylko pod warunkiem że jednostka jest w stanie udowodnić zdolność do użytkowania lub sprzedaży składnika wartości niematerialnych oraz posiadanie możliwości finansowych, technicznych lub innych do dokończenia prowadzonych prac. W tym celu może konieczne być sporządzenie na przykład biznesplanu.

Koszty zakończonych prac rozwojowych wycenia się, biorąc pod uwagę rzeczywiste poniesione koszty związane z konstrukcją nowych albo ulepszonych produktów lub technologii wytwarzania. Obejmują one zwykle:

- wynagrodzenia pracowników zaangażowanych w prace rozwojowe,
- koszty materiałów i usług wykorzystanych w toku prac rozwojowych,
- amortyzację rzeczowego majątku trwałego w części, w jakiej został wykorzystany na potrzeby prac rozwojowych.

Nie zalicza się do kosztów zakończonych prac rozwojowych kosztów sprzedaży.

Określając tę pozycję w bilansie, trzeba rozróżnić prace rozwojowe i badawcze. Prace badawcze to nowatorskie poszukiwania rozwiązań mających na celu zdobycie wiedzy. Z kolei prace rozwojowe to już wdrożenie efektów uzyskanych w rezultacie prowadzonych prac badawczych. Koszty prac badawczych będą obciążały pozostałe koszty operacyjne w momencie ich poniesienia.

Przykładami prac badawczych są nakłady na działania zmierzające do zdobycia nowej wiedzy, poszukiwanie, ocenę i końcową selekcję sposobu wykorzystania rezultatów prac badawczych lub wiedzy innego rodzaju, poszukiwanie alternatywnych materiałów, urządzeń, produktów, procesów, systemów lub usług oraz formułowanie, projektowanie, ocenę i końcową selekcję nowych lub udoskonalonych materiałów, urządzeń, produktów, procesów, systemów lub usług.

Wyceniając koszty zakończonych prac rozwojowych, trzeba je wykazać w wartości skorygowanej o odpisy amortyzacyjne i odpisy z tytułu trwałej utraty wartości.

Przykład

Wycena kosztów

Jednostka poniosła nakłady na wyprodukowanie prototypu maszyny do produkcji nowych bezpieczników elektrycznych. Prace zakończyły się sukcesem i kierownik podjął decyzję o seryjnej produkcji maszyny od 2015 roku. Poniesione koszty wyniosły 43.200 zł i zgodnie z prognozą wielkości sprzedaży zostaną one pokryte przychodami ze sprzedaży w I kwartale 2016 roku. Firma zdecydowała, że rozliczenia kosztów prac rozwojowych będzie dokonywać w ciągu 3 lat. W bilansie za 2015 rok jednostka wykaże więc 43.200 zł, a pomniejszy o odpisy amortyzacyjne w wysokości 1.200 zł miesięcznie, kiedy maszyna zostanie przekazana do sprzedaży.

Obecnie nie można amortyzować tego składnika aktywów dłużej niż 5 lat (art. 33 ust. 3 uor). Natomiast nowelizacja ustawy o rachunkowości, która będzie obowiązywała przy sporządzaniu sprawozdań finansowych za rok obrotowy rozpoczynający się po 1 stycznia 2016 r., przewiduje, iż koszty zakończonych prac rozwojowych amortyzowane powinny być przez przewidywany okres przynoszenia przez nie korzyści ekonomicznych, nawet jeśli będzie on dłuższy niż 5 lat. Jedynie w sytuacji, gdy tego okresu nie będzie można w sposób wiarygodny oszacować, amortyzowane będą przez okres nie dłuższy niż 5 lat.

Przepisy prawa podatkowego dają obecnie kilka możliwości rozliczenia nakładów na prace rozwojowe. Koszty prac rozwojowych mogą być zaliczane do kosztów uzyskania przychodów:

- 1) w miesiącu, w którym zostały poniesione albo począwszy od tego miesiąca w równych częściach w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy, albo
- 2) jednorazowo w roku podatkowym, w którym zostały zakończone, albo
- 3) poprzez odpisy amortyzacyjne dokonywane zgodnie z art. 16m ust. 1 pkt 3 ustawy o CIT (art. 22m ust. 1 pkt 3 ustawy o PIT) od wartości niematerialnych i prawnych.

Można nie traktować nakładów na prace rozwojowe podatkowo jako wartości niematerialnych i prawnych – można je zaliczać wprost w koszty uzyskania przychodów. Istnieje też możliwość ujmowania ich jako WNiP i amortyzowanie.

A.1.2. Wartość firmy

Wartość firmy jest to różnica pomiędzy ceną nabycia firmy lub jej zorganizowanej części a niższą od niej wartością godziwą przejętych aktywów pomniejszonych o zobowiązania. Wartość firmy należy wyceniać do bilansu w wartości netto (po zmniejszeniu jej wartości brutto o odpisy amortyzacyjne).

Wartość firmy można amortyzować (zgodnie z uor) maksymalnie przez okres 5 lat. Jednak w uzasadnionych przypadkach kierownik firmy może podjąć decyzję o wydłużeniu tego okresu nawet do 20 lat. Trzeba to jednak uzasadnić w informacji dodatkowej. Odpisy amortyzacyjne sporządza się zawsze metodą liniową i zalicza się do pozostałych kosztów operacyjnych (art. 44b ust. 10 uor).

Ważne

Nowelizacja art. 44b ust. 10 uor wskazuje, iż od 1 stycznia 2016 r. nadal amortyzacja powinna się odbywać metodą liniową i zalicza się ją do pozostałych kosztów operacyjnych. Amortyzacja powinna trwać tyle, ile kierownik jednostki przewiduje uzyskiwać korzyści ekonomiczne z nadwyżki ceny przejęcia nad wartością godziwą przejętych aktywów netto. Jedynie w sytuacji, gdy nie można wiarygodnie oszacować okresu ekonomicznej użyteczności, okres dokonywania odpisów amortyzacyjnych wartości firmy nie może być dłuższy niż 5 lat.

A.1.3. Inne wartości niematerialne i prawne

Jest to grupa aktywów, w której wykazuje się:

- autorskie prawa majątkowe, prawa pokrewne, licencje, koncesje,
- prawa do wynalazków, patentów, znaków towarowych, wzorów użytkowych oraz zdobniczych,

- *know-how* oraz
- wszystkie inne prawa majątkowe, które nadają się do gospodarczego wykorzystania, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, przeznaczone do używania na potrzeby firmy (czyli niebędące inwestycjami).

Inne wartości niematerialne i prawne wycenia się w bilansie zgodnie z zasadą:

- wartość brutto (cena nabycia),
- umorzenie,
- odpisy z tytułu trwałej utraty wartości,
- = wartość bilansowa WNiP.

A.I.4. Zaliczki na wartości niematerialne i prawne

Zaliczki na wartości niematerialne i prawne, które jednostka przekazała dostawcom i które nie zostały rozliczone do dnia bilansowego, wykazuje się w wysokości kwot przekazanych na rzecz zamówień na prawa majątkowe, np. licencję na program komputerowy do obsługi klientów.

GRUPA A.II. Rzeczowe aktywa trwałe

W grupie A.II. Wykazuje się rzeczowe aktywa trwałe w następującej kolejności:

- 1) Środki trwałe,
- 2) Środki trwałe w budowie,
- 3) Zaliczki na środki trwałe w budowie.

A.II.1 Środki trwałe

Aby aktywa były uznane za środki trwałe, muszą spełniać łącznie następujące warunki (art. 3 ust. 1 pkt 15 uor):

- przewidywany okres ich ekonomicznej użyteczności musi być dłuższy niż rok, co oznacza, że przedział czasu, w którym firma będzie czerpała korzyści ekonomiczne i będzie amortyzowała dany środek trwały, nie może być krótszy niż rok,
- muszą być kompletne i zdadne do użytku, co znaczy, że w momencie przekazania do używania środki trwałe powinny być sprawny technicznie. Ważne jest to, że odpisów amortyzacyjnych dokonuje się nie wcześniej niż po przyjęciu środka trwałego do używania,
- jednostka przeznaczyła je na własne potrzeby. Oznacza to, że rzeczowe aktywa, które jednostka zaliczyła do środków trwałych, są potrzebne do pro-

wadzenia podstawowej działalności, tzn. działalności operacyjnej, opisanej w umowie (statucie) firmy.

Ważne

Tylko przepisy podatkowe podpowiadają dolną granicę wartości środków trwałych na potrzeby podatku dochodowego, która wynosi 3.500 zł. Prawo bilansowe posługuje się kryterium długości użytkowania, używania na własne potrzeby oraz kompletności w momencie przyjęcia środka trwałego do użytkowania.

Aktywa o niskiej jednostkowej wartości (tzw. niskocenne), ale spełniające kryteria wymagane przez uor dla środków trwałych jednostka może zaliczyć do środków trwałych. O zaliczeniu tych przedmiotów do środków trwałych decyduje kierownik, umieszczając tę informację w polityce rachunkowości. Jest to o tyle ważne, że niektóre aktywa niskocenne warto objąć kontrolą.

Warto tak postąpić np. z telefonami komórkowymi, których wartość przeważnie jest niższa niż 3.500 zł, ale należy mieć nad nimi kontrolę, chociażby ze względu na możliwość wymiany aparatów przez operatorów. Jeśli jednak przedsiębiorstwo nie zdecyduje się, ze względu na niską wartość jednostkową, na objęcie np. telefonów komórkowych ewidencją bilansową, to wówczas wydanie ich do używania musi być traktowane jako zużycie materiałów na potrzeby własne, i co za tym idzie – odpisać je w pełnej wartości w cenie nabycia w koszty.

Zaliczając poszczególne składniki majątku do środków trwałych, trzeba pamiętać o zasadzie istotności (art. 8 ust. 1 uor) i o możliwości stosowania uproszczeń, jeżeli nie wywiera to istotnie negatywnego wpływu na sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy firmy.

Poszczególne grupy środków trwałych zawierają następujące rodzaje aktywów:

- nieruchomości – grunty, prawo wieczystego użytkowania gruntów, budynki i budowle, a także będące odrębną własnością lokale, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego oraz spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu użytkowego,
- maszyny, urządzenia, środki transportu i inne,
- ulepszenia w obcych środkach trwałych, za które uznaje się koszty poniesione w celu przystosowania wynajętego lub wypożyczonego budynku (np. założenie klimatyzacji w pomieszczeniach biurowych) – w okresie opisanym w umowie i na warunkach uzgodnionych z właścicielem tego obiektu (magazynu, biura, budynku),
- inwentarz żywy.

Do środków trwałych zalicza się również aktywa, których jednostka używa na podstawie umowy leasingu.

Na potrzeby bilansu środki trwałe – grupa A.II.1 – ujemuje się w następujących grupach:

- a) grunty (w tym prawo wieczystego użytkowania gruntów),
- b) budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej,
- c) urządzenia techniczne i maszyny,
- d) środki transportu,
- e) inne środki trwałe.

Wycena środków trwałych

Środki trwałe wycenia się według cen nabycia lub kosztów wytworzenia lub wartości przeszacowanej (po aktualizacji wartości środków trwałych), pomniejszonej o odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe, a także odpisy z tytułu trwałej utraty ich wartości (art. 28 ust. 1 pkt 1 uor).

Cena nabycia i koszt wytworzenia środków trwałych, środków trwałych w budowie obejmuje ogół kosztów poniesionych przez jednostkę za okres ich budowy, montażu, przystosowania i ulepszenia, do dnia bilansowego lub przyjęcia do używania, w tym również:

- a) niepodlegający odliczeniu podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy,
- b) koszty obsługi zobowiązań (np. kredytów) zaciągniętych w celu ich finansowania i związane z nimi różnice kursowe, pomniejszone o przychody z tego tytułu.

Koszty związane z zakupem i przystosowaniem środka trwałego do stanu zdatnego do używania, które zwiększają cenę nabycia, to w szczególności:

- związane z nabyciem (zakupem) opłaty notarialne, skarbowe, cywilnoprawne,

- koszty zainstalowania i montażu maszyn i urządzeń zakupionych i przekazanych do używania jako środków trwałych (w tym zużycie do tego celu materiałów),

- koszty przystosowania do używania budynków i budowli nabytych przez jednostkę (remont, przebudowa, modernizacja, adaptacja i inne czynności) poniesione od momentu zakupu do dnia przekazania nabytego obiektu do używania,

- koszty obsługi zobowiązań zaciągniętych w celu sfinansowania zakupu środka trwałego i różnice kursowe dodatnie związane z tym zakupem zmniejszające cenę nabycia.

Przykład

Zwiększona cena nabycia

Akson sp. z o.o. rozpoczęła budowę hali produkcyjnej. W trakcie trwania budowy, ze względu na brak środków na jej kontynuowanie, spółka zaciągnęła kredyt (prowizja za udzielenie kredytu wyniosła 5.000 zł, spółka uznała, że nie jest to kwota istotna), którego zabezpieczeniem jest hipoteka, ustanowiona na działce będącej w użytkowaniu wieczystym oraz na innych nieruchomościach będących własnością spółki. Spółka uiściła więc opłaty za wpis hipoteki do księgi wieczystej, podatek od czynności cywilnoprawnych, opłatę notarialną w sumie 3.000 zł. Jeśli koszty poniesione na budowę hali wyniosły 500.000 zł, to należy je zwiększyć o 3.000 zł i koszt prowizji 5.000 zł, a także wszystkie odsetki od kredytu naliczone do momentu przyjęcia środka trwałego do używania.

Wycena środka nabytego w formie darowizny

Jeżeli nabycie środka trwałego następuje nieodpłatnie – w formie darowizny, jego wyceny dokonuje się według ceny sprzedaży takiego samego lub podobnego przedmiotu (art. 28 ust. 2 uor). Oznacza to, że do wyceny przyjmujemy cenę rynkową z dnia otrzymania, obejmującą również niepodlegający odliczeniu podatek od towarów i usług.

Koszt wytworzenia środka trwałego

Ustala się koszt wytworzenia, przyjmując całość kosztów bezpośrednio i pośrednio związanych z jego budową, poniesionych za okres trwania budowy, do momentu przyjęcia do używania, także niepodlegający odliczeniu VAT i podatek akcyzowy oraz koszt obsługi zobowiązań zaciągniętych w celu ich finansowania i związane z nimi różnice kursowe, pomniejszony o przychody z tego tytułu.

Zakres kosztów wytworzenia

Koszt wytworzenia nie obejmuje kosztów ogólnego zarządu. Za koszty zwiększające wartość początkową środków trwałych można jednak uznać koszty utrzymania komórek organizacyjnych i stanowisk pracy, które wykonują wyłącznie czynności związane z budową środków trwałych. Konieczne jest jednak posiadanie dokumentacji, z której taki związek wynika.

Do kosztu wytworzenia zalicza się również koszty poniesione podczas produkcji próbnej niezbędnej do wykonania przed przekazaniem środka trwałego do używania oraz uzyskane w wyniku próbnej produkcji wyroby gotowe. Traktuje się je jako produkty pełnowartościowe, które mogą być przeznaczone do sprzedaży lub zużycia na własne potrzeby firmy. Po przyjęciu ich do magazynu i wycenie według cen sprzedaży netto niższych od

kosztu wytworzenia lub sprzedaży bezpośrednio po ich wytworzeniu zalicza się je na zmniejszenie kosztów realizowanej budowy środka trwałego.

Do kosztów budowy środków trwałych zwiększających ich wartość początkową w momencie przekazania do używania jednostka zaliczy:

- odszkodowania dla osób fizycznych i prawnych w związku z budową środków trwałych (oprócz odszkodowań z tytułu zdarzeń losowych i zdarzeń związanych z ryzykiem prowadzenia działalności gospodarczych),

- nieumorzoną część wartości początkowej środków trwałych likwidowanych w związku z budową nowych obiektów; ewentualne odzyski w wyniku rozbiórki likwidowanych obiektów wycenione w cenach możliwych do uzyskania zalicza się na zmniejszenie kosztu wytworzenia środków trwałych w budowie,

- koszty ubezpieczeń rzeczowych związane z daną budową środków trwałych,

- koszty założenia trwałej zieleni w okresie budowy środków trwałych.

Przykład

Koszt wytworzenia

Spółka z o.o. zajmująca się produkcją blach dachowych i handlem materiałami budowlanymi rozpoczęła budowę nowego magazynu. Cały materiał na budowę został przekazany przez spółkę z własnych zapasów, natomiast prace były prowadzone przez firmę zewnętrzną. Koszt wytworzenia magazynu będzie więc obejmował: wartość materiałów, towary handlowe przekazane z własnego sklepu, wyroby gotowe pobrane z magazynu i przekazane na potrzeby prowadzonej budowy, a także koszt prac budowlanych udokumentowanych fakturą zewnętrzną.

Utrata wartości środków trwałych

W odniesieniu do środków trwałych utratę wartości w księgach rachunkowych jednostka ujawnia w postaci:

- 1) planowanych odpisów amortyzacyjnych, obliczonych według z góry ustalonych stawek amortyzacyjnych i metod amortyzacji,
- 2) nieplanowych odpisów z tytułu utraty wartości, spowodowanej zdarzeniami związanymi z ryzykiem gospodarowania,
- 3) skutków zdarzeń losowych trudnych do przewidzenia niezwiązanych z ryzykiem gospodarowania, takich jak: pożar, powódź, huragan, osunięcie się lub tąpnięcie ziemi, uderzenia pioruna, eksplozja.

Odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych od środka trwałego dokonuje się drogą systematycznego, planowego rozłożenia jego wartości początkowej na ustalony okres amortyzacji.

Poprawność stosowanych okresów użyteczności ekonomicznej i stawek amortyzacji środków trwałych trzeba okresowo weryfikować, sporządzając odpowiednią korektę dokonywanych w następnych latach obrotowych odpisów amortyzacyjnych (art. 32 ust. 3 uor).

Nieplanowe odpisy aktualizujące wartość środków trwałych sporządzamy w przypadku:

- zmiany technologii produkcji,
- przeznaczenia do likwidacji,
- wycofania z używania lub
- innych przyczyn związanych z ryzykiem prowadzenia działalności (art. 32 ust. 4 uor).

Nieplanowane odpisy amortyzacyjne jednostka może sporządzić m.in. z powodu kradzieży środków trwałych oraz zniszczenia, np. w wypadkach samochodowych. Skutki finansowe takich zdarzeń zalicza się do pozostałych kosztów operacyjnych (art. 3 ust. 1 pkt 32 uor). Odpisy dotyczące środków trwałych, których wartość została zaktualizowana przez przeszacowanie, zmniejszają odniesione na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny różnice wynikające z aktualizacji wyceny. Powstałą nadwyżką nieplanowanego odpisu nad różnicami z aktualizacji wyceny zalicza się do pozostałych kosztów operacyjnych (art. 32 ust. 5 uor).

Jeśli jednostka likwiduje środki trwałe, np. z powodu przyczyn trudnych do przewidzenia niezwiązanych z ryzykiem prowadzenia działalności (pożar, powódź, huragan, tąpnięcie lub osunięcie się ziemi, eksplozja, uderzenie pioruna), to niezamortyzowaną część wartości początkowej zalicza się do strat nadzwyczajnych, otrzymane zaś odszkodowanie od ubezpieczyciela księguje się w zyskach nadzwyczajnych (art. 3 ust. 1 pkt 33 uor). Do strat nadzwyczajnych zalicza się również koszty usuwania skutków zdarzeń losowych.

Przykład

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości

Wydawnictwo posiada czterokolorową maszynę offsetową Adast. Wartość bilansowa tego urządzenia na 31 grudnia 2015 r. wynosiła 500.000 zł (wartość początkowa 600.000 zł, dotychczasowe umorzenie 100.000 zł). Maszyna ta była wykorzystywana

do druków plakatów reklamowych. Na skutek zwiększonych kosztów eksploatacji tej maszyny jednostka nie będzie korzystała z niej w tak dużym zakresie jak dotychczas, ponieważ firma zamierza skorzystać z usług zewnętrznej firmy. Jednostka nie wyklucza też sprzedaży środka trwałego za 300.000 zł. W takiej sytuacji firma sporządza odpis z tytułu trwałej utraty wartości doprowadzający wartość aktywów (500.000 zł) do możliwej do uzyskania ceny sprzedaży netto (300.000 zł).

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości wyniesie więc 200.000 zł (różnica pomiędzy wartością księgową 500.000 zł a wartością ekonomiczną wynoszącą 300.000 zł).

A.II.2 Środki trwałe w budowie

Do środków trwałych w budowie zalicza się środki trwałe znajdujące się w okresie budowy lub montażu oraz środki trwałe już istniejące, które podlegają ulepszeniu (art. 3 ust. 1 pkt 16 uor). Zalicza się więc do nich:

- poniesione koszty na budowę nowych środków trwałych, np. koszty budowy budynku w stanie surowym,
- nabyte maszyny, urządzenia, które będą wymagały poniesienia kosztów montażu,
- poniesione koszty na ulepszenie (rozbudowę, przebudowę, adaptację) istniejącego środka trwałego.

Wycena środków trwałych w budowie

Środki trwałe w budowie wycenia się w wysokości wszystkich kosztów pozostających w bezpośrednim związku z ich nabyciem lub wytworzeniem, pomniejszonych o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości (art. 28 ust. 1 pkt 2 uor).

A.II.3. Zaliczki na środki trwałe w budowie

Zaliczki na środki trwałe w budowie wypłacone dostawcom wykazujemy w bilansie według podobnych zasad, jak zaliczki na poczet wartości niematerialnych i prawnych. Wycenia się je w wysokości kwot przekazanych kontrahentom.

GRUPA A.III. Należności długoterminowe

Należności długoterminowe można określić jako kwoty, które jednostka spodziewa się, że otrzyma w czasie powyżej 12 miesięcy od dnia bilansowego, ale poza kwotami z tytułu dostaw i usług. Jako długoterminowe należności traktuje się te, które wynikają z należności za sprzedane składniki aktywów trwałych oraz papierów wartościowych i innych aktywów

finansowych, które są wymagalne po dwunastu miesiącach od dnia bilansowego. Do tej grupy zaliczamy:

- należności wynikające z rozrachunków określonych umową o ugodzie lub układzie, łącznie z częścią podlegającą odpisaniu i zaliczeniu do pozostałych kosztów operacyjnych; powinny być objęte odpisem aktualizującym (dokonanym zgodnie z art. 35b ust. 1 i 2 uor),

- kwoty należne od kontrahentów, kwoty z innych tytułów wymagalne po 31 grudnia 2014 r., jeśli wynikają z rozrachunków z tytułu sprzedaży środków trwałych, środków trwałych w budowie lub operacji finansowych.

Do należności długoterminowych można zaliczyć także tę część kaucji, która będzie firmie zwrócona po 1 stycznia 2017 r.

W należnościach długoterminowych nie wolno wykazywać udzielonych pożyczek, gdyż należności z tego tytułu ujmuje się jako inwestycje długoterminowe.

Jednostka nie ujmie tu także należności z tytułu dostaw i usług, nawet wtedy, gdy termin ich wymagalności będzie dłuższy niż 12 miesięcy, licząc od dnia bilansowego. Wykazuje się tu np. przekazane innym jednostkom kaucje, pożyczki udzielone członkom zarządu lub też pracownikom, jeśli termin ich spłaty wynosi powyżej 12 miesięcy od dnia bilansowego. Wszystkie należności, bez względu na ich rodzaj i termin spłaty, w bilansie jednostka wykaże w podziale na należności od jednostek powiązanych i pozostałych.

Wycena należności długoterminowych

Należności wycenia się do bilansu w kwocie wymaganej zapłaty, z zachowaniem zasady ostrożności. Na dzień bilansowy trzeba zaktualizować wartość należności, uwzględniając stopień prawdopodobieństwa ich zapłaty. Odpisy aktualizacyjne od tych należności zalicza się do pozostałych kosztów operacyjnych lub kosztów finansowych w zależności od charakteru należności objętej aktualizacją.

Niezapłacone na dzień bilansowy należności długoterminowe wyrażone w walucie obcej jednostka wycenia po obowiązującym na ten dzień średnim kursie ustalonym dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski (art. 30 ust. 1 pkt 1 uor). Różnice kursowe z tej wyceny wpływają na koszty finansowe (jeśli są ujemne) lub na przychody finansowe (jeśli są to dodatnie różnice kursowe).

A.IV. Inwestycje długoterminowe

Inwestycje długoterminowe to aktywa, które jednostka nabyła w celu osiągnięcia korzyści ekonomicznych (art. 3 ust. 1 pkt 17 uor). Korzyści te można uzyskać w różnych formach, np. w formie przyrostu wartości tych aktywów lub też w formie „pożytków”, czyli odsetek, dywidend, udziału

w zyskach. W tej grupie wykazuje się aktywa finansowe, np. udziały, akcje, papiery wartościowe, udzielone pożyczki długoterminowe, a także te z nieruchomości oraz wartości niematerialnych i prawnych, nad którymi jednostka sprawuje kontrolę i z których osiągnie korzyści.

Inwestycje długoterminowe w bilansie

W bilansie wykazuje się inwestycje długoterminowe (grupę A.IV) w następującym porządku:

- 1) nieruchomości;
- 2) wartości niematerialne i prawne;
- 3) długoterminowe aktywa finansowe:
 - a) w jednostkach powiązanych:
 - udziały lub akcje,
 - inne papiery wartościowe,
 - udzielone pożyczki,
 - inne długoterminowe aktywa finansowe;
 - b) w pozostałych jednostkach:
 - udziały lub akcje,
 - inne papiery wartościowe,
 - udzielone pożyczki,
 - inne długoterminowe aktywa finansowe;
- 4) inne inwestycje długoterminowe.

A.IV.1 Inwestycje – nieruchomości

W tej pozycji jednostka ujmuje nieruchomości (grunty, budynki i budowle, stanowiące odrębną własność lokale, również spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu) tylko wtedy, gdy posiada je w celu osiągnięcia korzyści, np. poprzez wynajem.

Nieruchomości inwestycyjne nie mogą być używane do prowadzenia bieżącej działalności statutowej, lecz muszą spełniać funkcję lokaty kapitału. Ustawa o rachunkowości wskazuje, że korzyści ekonomiczne mogą być zarówno w formie spodziewanych wzrostów wartości nieruchomości, jak i w formie transakcji gospodarczych.

Nieruchomości stanowiące inwestycje wycenia się według ceny nabycia, pomniejszonej o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości. W przypadku nieruchomości, które przedsiębiorstwo wytworzyło we własnym zakresie, podstawą wyceny jest koszt nabycia pomniejszony o odpisy amortyzacyjne (jeśli jest adekwatne) i odpisy z tytułu utraty wartości. Można też wartość w cenie nabycia przeszacować do wartości w cenie rynkowej danej nieruchomości.

Ważne

Nieruchomości wykazywane w bilansie jako inwestycje jednostka ma prawo wyceniać według wartości godziwej. Skutki wszelkich zmian wartości w tym wypadku będą odnoszone na wynik finansowy:

- **wzrosty wartości podwyższają pozostałe przychody operacyjne,**
- **spadki wartości oraz koszty utrzymania nieruchomości wycenianych w ten sposób obciążają pozostałe koszty operacyjne.**

A.IV.2 Inwestycje – wartości niematerialne i prawne

W tej pozycji przedsiębiorstwo wykazuje te prawa majątkowe i inne prawa spełniające warunki wymagane dla grupy aktywów trwałych, które mogą być uznane za inwestycje. To znaczy, że posiada je w celu uzyskania korzyści ekonomicznych z przyrostu ich wartości. Wartości niematerialne i prawne, które zalicza się do inwestycji, jednostka wycenia podobnie jak nieruchomości w grupie inwestycji, czyli po cenie nabycia, pomniejszonej o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości lub według wartości godziwej.

A.IV.3 Długoterminowe aktywa finansowe

Zalicza się tu aktywa pieniężne, instrumenty kapitałowe czy finansowe wyemitowane przez inne jednostki, a także wynikające z kontraktów prawa do otrzymania aktywów pieniężnych lub wymiany instrumentów finansowych z inną jednostką – na korzystnych warunkach (art. 3 ust. 1 pkt 24 uor).

W długoterminowych inwestycjach nie wykazuje się nigdy aktywów pieniężnych.

Składniki majątku można zaliczyć do długoterminowych aktywów finansowych, jeśli są one wymagalne lub jednostka nie ma zamiaru pozbywać się ich przez okres najbliższych 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Zalicza się więc do nich:

- udziały i akcje, traktowane przez jednostkę jako trwała lokata i razem dające prawo kontrolowania lub wywierania wpływu na politykę jednostki będącej wystawcą tych papierów wartościowych;
- inne papiery wartościowe, tzw. dłużne papiery wartościowe, zaliczane do długoterminowych aktywów finansowych, tj. płatne i wymagalne lub przeznaczone do zbycia w okresie przekraczającym 12 miesięcy od dnia bilansowego, czyli w obecnym bilansie wykazuje się je jako długoterminowe aktywa finansowe, tylko wówczas jeśli są płatne i wymagalne lub przeznaczone do zbycia dopiero w 2015 roku, np. obligacje o terminie wykupu powyżej 1 roku;

- udzielone pożyczki, o terminie spłaty powyżej 1 roku, należy wykazać w kwocie wymaganej zapłaty, oczywiście z zachowaniem zasady ostrożności;
- inne długoterminowe aktywa finansowe, np. długoterminowe lokaty bankowe.

W innych długoterminowych aktywach finansowych jednostka wykazuje dłużne papiery wartościowe, obligacje, weksle z terminem wykupu powyżej 3 miesięcy.

A.IV.4. Inne inwestycje długoterminowe

Do innych inwestycji długoterminowych zalicza się dzieła sztuki, np. obrazy, biżuterię złoto, kamienie szlachetne oraz eksponaty muzealne.

Wycena inwestycji długoterminowych

Jednostka wyceni je według ceny nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu trwałej utraty ich wartości lub według wartości godziwej (art. 28 ust. 1 pkt 3 uor). Wartość w cenie nabycia można przeszacować do wartości w cenie rynkowej, a o ustaloną różnicę powiększyć kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny. Obniżenie wartości inwestycji uprzednio przeszacowanej do wysokości kwoty, o którą podwyższono z tego tytułu kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, jeżeli kwota różnicy z przeszacowania nie była do dnia wyceny rozliczona, zmniejsza kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny. W pozostałych przypadkach skutki obniżenia wartości inwestycji zalicza się do kosztów finansowych. Wzrost wartości danej inwestycji bezpośrednio wiążący się z wcześniejszym obniżeniem jej wartości, zaliczonym do kosztów finansowych, ujmuje się do wysokości tych kosztów jako przychody finansowe.

Ważne

Jednostki mikro na podstawie art. 28a nie mogą wykorzystywać wartości godziwej i skorygowanej ceny nabycia do wyceny aktywów i zobowiązań. Małe jednostki będą miały prawo nie stosować wymogów rozporządzenia wykonawczego w sprawie instrumentów finansowych.

GRUPA A.V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe

Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe dotyczą tych nakładów (wydatków), które dotyczą przyszłych okresów sprawozdawczych (art. 39 ust. 1 uor) i które jednostka będzie rozliczać w czasie dłuższym niż 12 miesięcy, począwszy od dnia bilansowego.

W bilansie prezentuje się długoterminowe rozliczenia międzyokresowe w następującym podziale:

- 1) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego,
- 2) inne rozliczenia międzyokresowe

A.V.1. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego jednostka tworzy w związku z ujemnymi różnicami przejściowymi pomiędzy wykazywaną w księgach rachunkowych wartością aktywów i pasywów a ich wartością podatkową oraz w związku ze stratą podatkową możliwą do odliczenia w przyszłości (art. 37 ust. 1 i 4 uor).

Ważne

Tworzenie aktywów jest dla jednostki obowiązkowe, jeśli podlega ona obowiązkowi poddania sprawozdania finansowego badaniu przez biegłego rewidenta.

Do różnic przejściowych ujemnych powodujących powstanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w 2015 roku można zaliczyć:

- 1) odpisy amortyzacyjne w części przewyższającej amortyzację uznawaną przez przepisy podatkowe za koszt uzyskania przychodów,
- 2) odpisy z tytułu trwałej utraty wartości środków trwałych, inwestycji długoterminowych, rzeczowych składników aktywów obrotowych,
- 3) rezerwy z tytułu napraw gwarancyjnych lub rezerwy na zwroty towarów, nieuznawane za koszty uzyskania przychodu przez ustawę o CIT,
- 4) rezerwy na świadczenia pracownicze, które nie są uznawane za koszty uzyskania przychodów,
- 5) wartość niewypłaconych w terminie wynagrodzeń z tytułu umów o pracę, a także zobowiązania z tytułu umów cywilnoprawnych,
- 6) utworzone rozliczenia międzyokresowe bierne (nie są one zaliczane w chwili ich utworzenia do kosztów uzyskania przychodów),
- 7) naliczone odsetki z tytułu zwłoki w zapłacie zobowiązań podwyższające ich wartość bilansową,
- 8) naliczone, lecz nie zrealizowane ujemne różnice kursowe, które nie są uznawane za koszty uzyskania przychodu,
- 9) wartość zobowiązań związanych z nieopłaconymi terminowo kosztami w świetle art. 15b ustawy o CIT – po raz ostatni w sprawozdaniu za 2015 rok, ponieważ z dniem 1 stycznia 2016 r. ten przepis zostanie uchylony.

Aktywa wystąpią w sprawozdaniu wówczas, gdy wartość podatkowa aktywów przewyższa ich wartość bilansową, a wartość podatkowa zobowiązań

jest niższa od ich wartości bilansowej. W takiej sytuacji wystąpią ujemne różnice przejściowe, które spowodują w przyszłości zmniejszenie podstawy obliczenia podatku dochodowego oraz straty podatkowej możliwej do odliczenia.

Na dzień bilansowy trzeba ustalić stan aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego, a następnie porównując go z kwotą wykazaną w bilansie otwarcia, stwierdzić, czy konieczne jest doksiegowanie, czy też wyksiegowanie części tej pozycji. Stan aktywów ustala się na podstawie ujemnych różnic pomiędzy wykazywaną w księgach rachunkowych wartością aktywów i pasywów a ich wartością podatkową. Ujemne różnice spowodują w przyszłości zmniejszenie podstawy obliczenia podatku dochodowego.

Warto zwrócić uwagę, że przy ustalaniu kwoty aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego trzeba wziąć pod uwagę stawkę podatku dochodowego, która ma obowiązywać w przyszłości – w roku powstania obowiązku podatkowego. Tworząc aktywa na koniec 2015 roku, należy uwzględnić stawkę 19%.

Wyliczając kwotę różnic, należy najpierw poprawnie ustalić wartość księgową i podatkową poszczególnych elementów bilansu. Wartość księgową ustala się na podstawie ksiąg rachunkowych, natomiast do wartości podatkowej trzeba zastosować regulacje wynikające z ustawy o CIT.

Wartość podatkowa aktywów to kwota wpływająca na zmniejszenie podstawy obliczenia podatku dochodowego, gdy jednostka uzyska z nich korzyści ekonomiczne. Oznacza to, że wartością podatkową, np. towarów, będzie ich cena nabycia, o którą trzeba pomniejszyć przychody z tytułu sprzedaży towarów, obliczając podstawę opodatkowania.

Przykład

Aktywa z tytułu odroczonego podatku

Jednostka kupiła świeczniki, które zamierza sprzedać w cenie nabycia za 15.000 zł. Na dzień bilansowy (31 grudnia 2015 r.) dokonano odpisu aktualizującego wartość świeczników w wysokości 5.000 zł.

Wartość księgowa tych zapasów to 10.000 zł, natomiast wartość podatkowa wynosi 15.000 zł, gdyż taką kwotę w przyszłości odejmie się od przychodów ze sprzedaży, ustalając podstawę opodatkowania.

Różnica (ujemna) pomiędzy wartością księgową a podatkową tych towarów to 5.000 zł. Jednostka musi utworzyć aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego w wysokości $19\% \times 5.000 \text{ zł} = 950 \text{ zł}$.

Wartością podatkową pasywów jest ich wartość księgowa pomniejszona o kwoty, które w przyszłości pomniejszą podstawę podatku dochodowego. Ustalając wartość podatkową pasywów najpierw trzeba ustalić wartość księgową, a następnie od niej odjąć kwoty, które w przyszłości będą stanowić koszty podatkowe.

Przykład

Wyliczenie odsetek

Na dzień bilansowy od kredytu w wysokości 25.000 zł naliczono jednostce odsetki 1.500 zł.

Wartość księgowa zobowiązań z tytułu kredytu to 26.500 zł.

Wyliczenie wartości podatkowej:

Wartość księgowa zobowiązań 26.500 zł.

Kwota, która w przyszłości pomniejszy podstawę opodatkowania (w momencie zapłaty odsetek) – 1.500 zł.

Wartość podatkowa zobowiązań wyniesie 25.000 zł.

Różnica (ujemna) pomiędzy wartością księgową a podatkową zobowiązań to 1.500 zł.

Należy utworzyć aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego w wysokości $19\% \times 1.500 \text{ zł} = 285 \text{ zł}$.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego tworzy się również w związku ze stratą podatkową, którą jednostka będzie mogła w przyszłości odliczyć od podstawy opodatkowania. Trzeba kierować się zasadą ostrożności i zastanowić się, czy rzeczywiście jest prawdopodobne, że w kolejnych latach przedsiębiorstwo wypracuje dochód do opodatkowania, od którego tę stratę będzie mogło odliczyć.

Ważne

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego muszą ustalać jedynie te jednostki, których sprawozdanie finansowe podlega obowiązkowemu badaniu przez biegłego rewidenta zgodnie z art. 64 ust. 1 uor. Od 2016 roku małe jednostki określone w art. 37 ust. 10 znowelizowanej ustawy będą mogły ich nie ustalać, nawet jeśli sprawozdanie ich będzie badane przez rewidenta.

A.V.2. Inne rozliczenia międzyokresowe

W innych rozliczeniach międzyokresowych wykazuje się tę część wydatku, którą jednostka zaliczy w koszty w okresie dłuższym niż 12 miesięcy. Podziału na krótko- i długoterminowe rozliczenia międzyokresowe dokonuje się tylko na dzień bilansowy.

W przypadku określenia dnia bilansowego na 31 grudnia 2015 r. do długoterminowych rozliczeń międzyokresowych jednostka zaliczy tylko te, które przypadają do rozliczenia po 31 grudnia 2016 r., czyli w 2017 roku i latach następnych.

Do czynnych rozliczeń międzyokresowych zaliczymy:

- koszty dużych remontów środków trwałych niebędących jednak ich ulepszeniem (np. wymiana instalacji elektrycznej),
- koszty przygotowania nowej produkcji,
- zapłacone z góry odsetki od zaciągniętego przez jednostkę kredytu,
- opłacone z góry czynsze za wynajem pomieszczeń biurowych, magazynów,
- opłaconą z góry wieloletnią prenumeratę czasopism i innych fachowych publikacji na potrzeby działalności firmy,
- koszty ubezpieczeń majątkowych i osobowych za przyszłe okresy.

Aktywa obrotowe prezentowane w bilansie

Aktywa obrotowe występują w każdej jednostce, bez względu na rodzaj prowadzonej działalności. Prawo bilansowe daje możliwość stosowania różnych zasad wyceny i ewidencjonowania w ciągu roku.

Aktywa obrotowe to te aktywa, które zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 18 uor:

- są aktywami rzeczowymi i są przeznaczone do zbycia lub zużycia w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego lub w ciągu normalnego cyklu operacyjnego właściwego dla danej działalności, jeżeli trwa on dłużej niż 12 miesięcy,
- są aktywami finansowymi, są płatne i wymagalne lub przeznaczone do zbycia w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego lub od daty ich założenia, wystawienia lub nabycia albo stanowią aktywa pieniężne,
- są należnościami krótkoterminowymi, które obejmują ogół należności z tytułu dostaw i usług oraz całość lub część należności z innych tytułów niezaliczonych do aktywów finansowych, a które stają się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego,
- należą do rozliczeń międzyokresowych, a zatem trwają nie dłużej niż 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Spójrzmy, na co szczególnie trzeba zwrócić uwagę, przygotowując sprawozdanie finansowe.

Tabela. Prezentacja aktywów obrotowych w zależności od załącznika do ustawy

Załącznik nr 1 – uproszczenia z art. 50 ust. 2	Załącznik nr 5	Załącznik nr 4
B. Aktywa obrotowe I. Zapasy II. Należności krótkoterminowe III. Inwestycje krótkoterminowe IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	B. Aktywa obrotowe I. Zapasy II. Należności krótkoterminowe, w tym: a) z tytułu dostaw i usług, w tym: – do 12 miesięcy – powyżej 12 miesięcy III. Inwestycje krótkoterminowe, w tym: a) krótkoterminowe aktywa finansowe, w tym: – środki pieniężne w kasie i na rachunkach IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy D. Udziały (akcje) własne	B. Aktywa obrotowe, w tym: – zapasy – należności krótkoterminowe Aktywa razem Od 2016 roku pojawiają się pozycje: C. Należne wpłaty na kapitał (fundusz) podstawowy D. Udziały (akcje) własne

Bilans według załącznika nr 4 zawiera bardzo ograniczone informacje. Pominięto tu wyodrębnianie struktury aktywów obrotowych, co przy mieszanej działalności produkcyjno-handlowej jest znacznym ograniczeniem informacyjnym. Pominięto konieczność wyróżnienia wartości inwestycji krótkoterminowych, w tym środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych i w kasie jednostki.

Grupa B.I. ZAPASY

Zapasy to rzeczowe aktywa obrotowe, do których zalicza się nabyte w celu zużycia na własne potrzeby materiały, wytworzone lub przetworzone przez jednostkę produkty gotowe (wyroby, usługi i roboty) zdadne do sprzedaży lub w toku produkcji bądź półprodukty oraz towary nabyte celem odprzedaży w stanie nieprzetworzonym.

W bilansie przedstawia się zapasy w podziale na:

- 1) Materiały,
- 2) Półprodukty i produkty w toku,
- 3) Produkty gotowe,
- 4) Towary,
- 5) Zaliczki na dostawy.

W ciągu roku zgodnie z art. 17 ust. 2 uor można stosować różne metody prowadzenia ewidencji. Można między innymi również od razu zaliczać nabyte lub wytworzone zapasy w koszty działalności.

Jeśli jednostka zdecyduje się na rozwiązanie przewidziane w art. 17 ust. 2 pkt 4 uor, czyli tzw. natychmiastowe zaliczanie w koszty nabytych towarów lub materiałów oraz wytworzonych produktów, będzie musiała na dzień bilansowy przeprowadzić inwentaryzację drogą spisu z natury. O wartość spisanych niesprzedanych i nieużytych zapasów jednostka pomniejszy koszty 2015 roku.

Przykład

Pomniejszanie kosztów

Spółka BBC sp. z o.o. nabywa towary i w chwili zakupu zalicza je w koszty. W 2015 roku wartość nabytych towarów wynosiła 750.000 zł. W wyniku inwentaryzacji przeprowadzonej 31 grudnia 2015 r. stwierdzono wartość towarów 65.200 zł. O tę kwotę spółka pomniejszy wartość wykazanych w sprawozdaniu kosztów – w rezultacie koszty sprzedanych towarów w rachunku zysków i strat wyniosą 684.800 zł.

Jeśli jednostka zdecyduje się na prowadzenie ewidencji wartościowej lub ilościowo wartościowej, można ją prowadzić w cenach stałych ewidencyjnych lub cenach rzeczywistych, dokonując z kolei wyboru między ceną nabycia lub ceną zakupu (netto).

Przykład

Ewidencja w cenach zakupu

Spółka XYZ sp. z o.o. nabywa towary do swoich sklepów. Czasem korzysta z transportu własnego, czasem nabywa usługę transportu obcego. W polityce rachunkowości jest zapis, że towary są ewidencjonowane zgodnie z art. 34 ust. 1 pkt 1 uor w cenach zakupu.

W grudniu 2015 roku nabyto dwie partie towarów:

- towary o wartości 53.000 zł netto przywieziono transportem własnym – koszt paliwa wyniósł 250 zł,
- towary o wartości 65.000 zł netto przywieziono transportem dostawcy, który wystawił fakturę za tę usługę na kwotę 300 zł netto.

W obu przypadkach jako wartość towarów w księgach będzie ujęta kwota netto, czyli odpowiednio 53.000 zł i 65.000 zł.

Natomiast koszty transportu będą ujęte:

- koszty paliwa do własnego auta 250 zł na koncie „Zużycie materiałów, paliw i energii”,
- koszty usługi obcej – na koncie „Usługi obce”.

Przykład

Materiały od razu wykorzystywane

Spółka świadcząca usługi szkoleniowe korzystające ze zwolnienia z VAT nabywa materiały biurowe, które zgodnie z polityką rachunkowości i zapisem z art. 28 ust. 11 pkt 2 uor ujmuje w cenach nabycia.

W grudniu 2015 roku nabyto materiały za cenę 12.000 zł + 2.760 zł VAT.

Spółka całą wartość materiałów ujmie na koncie „Zużycie materiałów, paliw i energii”, jeśli materiały te zostały od razu przekazane do wykorzystania.

Przykład

Ewidencja w cenach zakupu

Spółka świadcząca usługi szkoleniowe, korzystające ze zwolnienia z VAT, nabywa materiały biurowe, które – zgodnie z polityką rachunkowości i zapisem z art. 34 ust. 1 pkt 1 uor – ujmuje w cenach zakupu.

W grudniu 2015 roku nabyto materiały za cenę 12.000 zł + 2.760 zł VAT.

Przy założeniu, że materiały te zostały od razu przekazane do wykorzystania, spółka ujmie na koncie „Zużycie materiałów, paliw i energii” samą kwotę netto, czyli 12.000 zł, natomiast VAT niepodlegający odliczeniu zostanie ujęty na koncie „Podatki i opłaty” – 2.760 zł.

W rachunku zysków i strat sporządzanym w wersji porównawczej te pozycje będą wykazywały wartości kosztów poniesionych przez spółkę w całym 2015 roku.

Zawsze jednak na koniec roku zapasy niezależnie od sposobu prowadzenia ewidencji w ciągu roku wycenia się według rzeczywistych cen ich nabycia lub kosztów ich wytworzenia, nie wyższych od cen sprzedaży netto. Oznacza to również, że w przypadku zapasów nadmiernych, a także uszkodzonych, niezdatnych oraz gdy cena nabycia jest niższa od cen sprzedaży na dzień bilansowy, konieczny jest odpis aktualizujący odnoszony w „Pozostałe koszty operacyjne”.

Przykład

Uszkodzone towary

Spółka przeprowadziła inwentaryzację zapasów na koniec 2015 roku. Wartość zapasów według stanu księgowego wynosiła 150.000 zł. Natomiast w trakcie spisu stwierdzono, że część zapasów została lekko uszkodzona, w związku z czym trzeba będzie obniżyć ich ceny sprzedaży o połowę. Dotyczy to zapasów o wartości początkowej 60.000 zł.

Spółka ujmie zatem odpis w wysokości 30.000 zł jako pozostałe koszty operacyjne zgodnie z art. 34 ust. 5 uor, a w bilansie zaprezentuje wartość zapasów w kwocie 120.000 zł.

Sporządzając bilans, trzeba zatem zweryfikować, czy przedsiębiorstwo rozliczyło poprawnie odchylenia od cen ewidencyjnych, jeśli na podstawie art. 32 ust. 2 uor ujmuje zapasy w cenach stałych. Samo rozliczenie odchyleń przypadających na zapasy sprzedane i te w magazynie to nie koniec. Trzeba jeszcze ocenić przydatność zapasów w magazynie i ewentualnie dokonać odpisu z tytułu utraty wartości.

Jeśli sporządzono odpisy aktualizacyjne, to w bilansie wartość zapasów prezentuje się po pomniejszeniu o te odpisy. W informacji dodatkowej trzeba ujawnić kwotę odpisów. Może to wyglądać następująco:

	2015 rok	2014 rok
Stan na początek okresu		
Zwiększenia		
Rozwiązania		
Wykorzystania		
Stan na koniec okresu		

Szczególną uwagę należy zwrócić na wycenę produktów i produkcji w toku. Jeśli sprawozdanie jednostki podlega badaniu przez biegłego rewidenta, trzeba w pełni zastosować postanowienia art. 28 ust. 3 uor, a to oznacza weryfikację, czy moce produkcyjne jednostki były wykorzystywane. Jeśli nie, wyliczamy, jaka część kosztów stałych dotyczy proporcjonalnie niewykorzystania mocy produkcyjnych i tę część należy odnieść na wynik finansowy, niezależnie od poziomu sprzedaży zrealizowanego przez jednostkę.

Jeśli natomiast sprawozdanie nie podlega obowiązkowemu badaniu przez biegłego rewidenta, może uprościć w tym zakresie wycenę. Nie trzeba wtedy analizować stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych ani dokonywać rozdzielania kosztów na pośrednie stałe i zmienne. Po prostu wszystkie koszty, które są kosztami produkcyjnymi, biorą udział w kalkulacji kosztu wytworzenia produktu.

Niektóre koszty nie powinny być w ogóle traktowane jako koszty produkcji.

Dotyczy to kosztów:

- będących konsekwencją niewykorzystanych zdolności produkcyjnych i strat produkcyjnych;
- ogólnego zarządu, które nie są związane z doprowadzaniem produktu do postaci i miejsca, w jakich się znajduje na dzień wyceny;

- magazynowania wyrobów gotowych i półproduktów, chyba że poniesienie tych kosztów jest niezbędne w procesie produkcji;
- kosztów sprzedaży produktów;
- kosztów finansowania, chyba że czas wytwarzania produktu jest długi i przypisanie kosztów obsługi zobowiązań jest uzasadnione.

Warto też zwrócić wagę, że tylko w sytuacjach przewidzianych w art. 34 ust. 1 pkt 2 uor można uprościć zasady wyceny produkcji niezakończonych. Jeśli ilość lub udział produkcji niezakończonych na dzień bilansowy w całości produkcji jest znaczący, to każde uproszczenie zniekształci obraz jednostki.

Warto też sprawdzić, czy właściwie ujęto zaliczki wypłacane kontrahentom na poczet dostaw towarów, materiałów, produktów. Te, których do dnia bilansowego jednostka nie rozliczyła na poczet dostaw, wykazuje się jako zapasy. Wycenia się je według wartości nominalnej wypłaconych kontrahentom zaliczek na poczet dostaw towarów, materiałów lub opakowań lub usług obcych nierozliczonych na dzień bilansowy.

B.II. Należności krótkoterminowe

Obejmują one wszystkie należności z tytułu dostaw i usług oraz całość lub część należności z innych tytułów niezaliczonych do aktywów finansowych, a które stają się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Tabela. Podział należności krótkoterminowych w bilansie

Należności od jednostek powiązanych	Należności od pozostałych jednostek
– z tytułu dostaw i usług, – inne należności	– z tytułu dostaw i usług, o okresie spłaty, – z tytułu podatków, dotacji, cel i ubezpieczeń społecznych, – inne należności, dochodzone na drodze sądowej

Na dzień bilansowy należności i roszczenia wykazuje się w kwocie wymaganej zapłaty, z zachowaniem zasady ostrożnej wyceny. Oznacza to, że należności na dzień bilansowy powiększa się o należne odsetki z tytułu zwłoki w zapłacie i pomniejsza o odpisy aktualizujące ich wartość.

Wartość należności aktualizuje się poprzez dokonanie odpisu aktualizującego na wszystkie należności przeterminowane oraz te, których ściągальność jest wątpliwa, zaliczanego odpowiednio do pozostałych kosztów operacyjnych lub do kosztów finansowych – zależnie od rodzaju należności, której dotyczy odpis aktualizujący. W art. 35b ust. 1 uor zawarte są wskazówki, w jakich sytuacjach dokonuje się odpisu. Ale jest to katalog otwarty.

Ważne

Wartość należności w bilansie powinna odzwierciedlać rzeczywiste możliwości ich odzyskania od kontrahentów. Informację o odpisach ujmujemy w informacji dodatkowej.

Tabela. Odpisy aktualizujące wartość należności krótkoterminowych

	2015 rok	2014 rok
Stan na początek okresu		
Zwiększenia		
Rozwiązania		
Wykorzystania		
Stan na koniec okresu		

Tabela ta może być identyczna jak w przypadku informacji o odpisach dotyczących zapasów.

Przykład

Kłopot z niepłacącym kontrahentem

Spółka ABC sp. z o.o. sprzedała w 2015 roku kontrahentowi X, który ma poważne problemy finansowe, usługi za 750.000 zł łącznie z VAT. Kierownictwo oszacowało, że prawdopodobne jest odzyskanie tylko połowy tej kwoty, ponieważ była ona objęta ubezpieczeniem. W bilansie wartość tej należności będzie zaprezentowana w wartości 350.000 zł, natomiast odpis aktualizacyjny – też w kwocie 350.000 zł, obciąży konto „Pozostałe koszty operacyjne” w rachunku zysków i strat.

Ważne wskazówki:

- 1) Należności z tytułu dostaw i usług zawsze wykazuje się w aktywach obrotowych, nawet jeśli termin ich płatności wynosi ponad 12 miesięcy od dnia bilansowego. Prezentujemy je w podziale na te do i powyżej 12 miesięcy.
- 2) Do należności dochodzonych na drodze sądowej zalicza się wszelkie należności skierowane na drogę postępowania sądowego, co do których nie zapadł prawomocny wyrok sądowy.
- 3) Jeśli kontrahenci zalegają z płatnością, nalicza się odsetki z tytułu nieterminowej zapłaty. Wartość naliczonych odsetek podwyższa wartość należności w bilansie.

Warto zwrócić uwagę, czy poprawnie w informacji dodatkowej zostały zaprezentowane dane o tych należnościach ze względu na ich strukturę wiekową i fakt przeterminowania. Informacje takie mogą przybrać następującą postać:

Tabela. Należności z tytułu dostaw i usług (brutto) – o pozostałym od dnia bilansowego okresie spłaty

Należności z tytułu dostaw i usług (brutto) – o pozostałym od dnia bilansowego okresie spłaty:	Stan na 31.12.2015 r.	Stan na 31.12.2014 r.
a) do 1 miesiąca		
b) powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy		
c) powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy		
d) powyżej 6 miesięcy do 1 roku		
e) powyżej 1 roku		
f) należności przeterminowane		
Należności z tytułu dostaw i usług, razem (brutto)		
g) odpisy aktualizujące wartość należności z tytułu dostaw i usług		
Należności z tytułu dostaw i usług, razem (netto)		

Tabela. Należności z tytułu dostaw i usług, przeterminowane (brutto) – z podziałem na należności niespłacone

Należności z tytułu dostaw i usług, przeterminowane (brutto) – z podziałem na należności niespłacone w okresie:	Stan na 31.12.2015 r.	Stan na 31.12.2014 r.
a) do 1 miesiąca		
b) powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy		
c) powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy		
d) powyżej 6 miesięcy do 1 roku		
e) powyżej 1 roku		
Należności z tytułu dostaw i usług, przeterminowane, razem (brutto)		
f) odpisy aktualizujące wartość należności z tytułu dostaw i usług, przeterminowane		
Należności z tytułu dostaw i usług, przeterminowane, razem (netto)		

Jeśli w jednostce występuje nadwyżka VAT naliczonego nad należnym, to można ją zaprezentować jako „należności z tytułu podatków, dotacji, ceł i ubezpieczeń społecznych” albo, co jest częściej praktykowane, gdy przenosi się ją na kolejne okresy rozliczeniowe – jako „Rozliczenia międzyokresowe czynne – krótkoterminowe”.

B.III. Inwestycje krótkoterminowe

Do inwestycji krótkoterminowych zalicza się te aktywa finansowe i niefinansowe, które jednostka zamierza sprzedać, rozliczyć w ciągu najbliższych

12 miesięcy. Sposób ich wyceny w bilansie zależy przede wszystkim od tego, czy jest to składnik finansowy, czy niefinansowy. Poza tym można wybrać model bardziej zachowawczy (ostrożny) lub model wyceny w wartości godziwej.

Krótkoterminowe aktywa finansowe (udziały, akcje, papiery wartościowe) wyceniamy według:

- ceny (wartości) rynkowej albo według
- ceny nabycia lub ceny (wartości) rynkowej, w zależności od tego, która z nich jest niższa,
- skorygowanej ceny nabycia – jeżeli dla danego składnika aktywów został określony termin wymagalności,
- w wartości godziwej ustalonej w inny sposób niż wartość rynkowa dla inwestycji, dla których nie istnieje aktywny rynek.

Udzielone pożyczki należy wyceniać (jeśli jednostka nie stosuje skorygowanej ceny nabycia) w kwocie wymaganej zapłaty, z zachowaniem zasady ostrożności.

Ważne

Jednostki mikro na podstawie art. 28a nie mogą wykorzystywać wartości godziwej i skorygowanej ceny nabycia do wyceny aktywów i zobowiązań. Małe jednostki będą miały prawo nie stosować wymogów rozporządzenia wykonawczego w sprawie instrumentów finansowych.

Środki pieniężne prezentuje się w podziale na środki pieniężne w kasie i na rachunkach, inne środki pieniężne, inne aktywa pieniężne.

Taką informację można zaprezentować w formie tabeli.

Tabela. Środki pieniężne i inne aktywa pieniężne (struktura walutowa)

Środki pieniężne i inne aktywa pieniężne (struktura walutowa)	Stan na 31.12.2015 r.	Stan na 31.12.2014 r.
a) w walucie polskiej		
b) w walutach obcych (wg walut i po przeliczeniu na zł)		
b1. jednostka/waluta euro =		
tys. zł		
b2. jednostka/waluta		
tys. zł		
b3. pozostałe waluty w tys. zł		
Środki pieniężne i inne aktywa pieniężne, razem		

Do aktywów pieniężnych zalicza się również naliczone odsetki od aktywów finansowych (np. odsetki od długoterminowych lokat, pod warunkiem

że mogą być wymagalne w dowolnych terminach oraz nie są kapitalizowane), jeżeli są płatne lub wymagalne w ciągu 3 miesięcy od dnia ich otrzymania, wystawienia, nabycia lub założenia.

Krótkoterminowe aktywa, które mają charakter niefinansowy, np. sztabki metali szlachetnych, przedmioty kolekcjonerskie, wyceniać można:

- według ceny (wartości) rynkowej,
- według ceny nabycia lub ceny (wartości) rynkowej, zależnie od tego, która z nich jest niższa,
- a te inwestycje, dla których nie istnieje aktywny rynek, w inny sposób określonej wartości godziwej.

B.IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe

W pozycji krótkoterminowe rozliczenia prezentuje się najczęściej poniesione nakłady do rozliczenia w 2016 roku. Wycenia się je w wartości nominalnej z uwzględnieniem utraty wartości. Poniżej przedstawiamy przykład szczególnej tabeli objaśniającej stan i rodzaj rozliczeń międzyokresowych czynnych.

Lp.	Tytuł	Stan na początek okresu	Stan na koniec okresu
I.	Koszty dotyczące przyszłych okresów		
1.	Ubezpieczenia majątkowe		
2.	Czynsze		
3.	Prenumeraty		
4.	Inne		
II.	Znaczne koszty rozliczane w czasie		
1.	Remonty		
2.	Przygotowanie nowej produkcji		
3.	Koszty finansowe, np. prowizje rozliczane		
4.	Inne		
III.	Razem		

Jako rozliczenia międzyokresowe czynne powinna być także prezentowana zgodnie z Krajowym Standardem nr 5 „Leasing, najem i dzierżawa”, opłata wstępna w leasingu operacyjnym.

Do RMK czynnych zalicza się ponadto:

- koszty prac rozwojowych prowadzonych przez jednostkę na własne potrzeby, poniesione przed podjęciem produkcji lub zastosowaniem technologii – w czasie trwania tych prac,
- istotne koszty uzyskania certyfikatu jakości ISO – jeśli ich jednorazowe rozliczenie w danym okresie mogłoby w sposób istotny zniekształcić wynik finansowy,

■ koszty energii czy telekomunikacji, jeśli faktura dotyczy np. w części grudnia 2015 roku i stycznia 2016 roku.

Pasywa w bilansie

Pasywa w bilansie uporządkowane są według kryterium wymagalności – od najmniej wymagalnych (kapitałów własnych), do najbardziej wymagalnych, tzn. zobowiązań krótkoterminowych.

A. Kapitał własny

Kapitał własny to ta część pasywów, która została wniesiona do jednostki albo jest efektem jej działalności i z założenia na stałe będzie finansowała jej działalność. Kapitały własne z zasady należy wyceniać na koniec roku obrotowego i wykazywać w bilansie w wartości nominalnej. Zasada ta nie dotyczy udziałów (akcji) własnych, które wycenia się według cen nabycia, oraz kapitału z aktualizacji wyceny, który powstaje dziś w efekcie przeprowadzania wyceny długoterminowych aktywów finansowych oraz jest rezultatem rozliczania przeszacowanych w 1995 roku środków trwałych.

Tabela. Prezentacja kapitału własnego

Załącznik nr 1 – uproszczenia z art. 50 ust. 2	Załącznik nr 5	Załącznik nr 4
Pasywa A. Kapitał (fundusz) własny I. Kapitał (fundusz) podstawowy II. Należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna) III. Udziały (akcje) własne (wielkość ujemna) IV. Kapitał (fundusz) zapasowy V. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny VI. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe VII. Zysk (strata) z lat ubiegłych VIII. Zysk (strata) netto IX. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)	A. Kapitał (fundusz) własny I. Kapitał (fundusz) podstawowy II. Kapitał (fundusz) zapasowy, w tym: – nadwyżka wartości sprzedaży (wartości emisyjnej) nad wartością nominalną udziałów (akcji) III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, w tym: – z tytułu aktualizacji wartości godziwej IV. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe V. Zysk (strata) z lat ubiegłych VI. Zysk (strata) netto VII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)	Pasywa A. Kapitał (fundusz) własny, w tym: – kapitał (fundusz) podstawowy – należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)

Ważne dla jednostek mikro

W zakresie kapitału własnego pominięto konieczność ujawniania informacji o wartości pozostałych kapitałów rezerwowych i zysków/strat z poprzednich lat i roku bieżącego. Nie znajdziemy ani w bilansie, ani w uzupełnieniach do bilansu danych o obowiązkowym dla spółek akcyjnych kapitale zapasowym. Zakres informacyjny ograniczono jedynie do wartości kapitału podstawowego, który musi być zgodnie z art. 36 ust. 1 ustawy o rachunkowości zaprezentowany w wartości wynikającej z umowy, statutu i zarejestrowanej w sądzie rejestrowym oraz wartości należnych, lecz na dzień bilansowy niewniesionych wpłat na poczet kapitału. W ten sposób ograniczony będzie dostęp do informacji o podwyższeniu kapitału podstawowego, które zostało uchwalone na dzień bilansowy, lecz jeszcze nie zarejestrowane w KRS czy też w przypadku spółek z o.o. o dopłatach na rzecz kapitału rezerwowego, do których zobligowani mogą być wspólnicy spółki i ich wykorzystaniu. Z bilansu uzyskuje się jeszcze wiedzę na temat należnych, lecz nie wniesionych wkładów na kapitał podstawowy. Będą one tak jak dotychczas prezentowane jako wartość ujemna.

Informacja o wartości zysku/straty netto nie będzie dostępna z bilansu tylko z rachunku zysków i strat.

Kapitał własny wykazuje się w pasywach bilansu w wierszu A i może składać się w sprawozdaniu za 2015 rok z:

- kapitału podstawowego (wiersz A.I),
- należnych wpłat na poczet kapitału – wielkość ujemna (wiersz A.II),
- udziałów (akcji) własnych – wielkość ujemna (wiersz A.III),
- kapitału (funduszu) zapasowego (wiersz A.IV),
- kapitału z aktualizacji wyceny (wiersz A.V),
- pozostałych kapitałów (funduszy) rezerwowych (wiersz A.VI),
- zysku (straty) z lat ubiegłych (wiersz A.VII),
- zysku (straty) netto (wiersz A.VIII),
- odpisów z zysku netto w ciągu roku obrotowego – wielkość ujemna (wiersz A.IX).

Ważne

Jeśli kierownik jednostki zdecyduje się na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z 23 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o rachunkowości (Dz.U. z 2015 r. poz. 1333) na zastosowanie zmian już w sprawozdaniu za 2015 rok, to struktura kapitałów nie będzie obejmowała należnych wpłat na poczet kapitału i udziałów (akcji) własnych. Nowelizacja ustawy o rachunkowości przewiduje prezentację ich jako aktywa bilansu.

Sporządzając sprawozdanie, trzeba zweryfikować:

- 1) **Stan kapitału podstawowego** wykazany na koniec roku powinien być zgodny z wpisem do właściwego rejestru sądowego (w przypadku spółki z o.o., akcyjnej, komandytowo-akcyjnej, spółdzielni) lub zawartą umową (w przypadku spółki cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej). W przypadku działalności gospodarczej osób fizycznych albo spółek jawnych, gdy nie określono w umowie stanu kapitału podstawowego, jego wartość to różnica między aktywami a pozostałymi pasywami.

Jeśli w spółce wspólnicy nie opłacili jeszcze całej wartości kapitału podstawowego, to zadeklarowane, lecz nie wniesione wkłady kapitałowe wykazuje się w bilansie za 2015 rok w wierszu A.II „Należne wpłaty na poczet kapitału (wielkość ujemna)”.

- 2) **Kapitał z aktualizacji** wyceny korygowany jest obecnie, jeśli wyłącza się z ksiąg rachunkowych środki trwałe aktualizowane w 1995 roku albo gdy wycenia się inwestycje długoterminowe w wartości godziwej. W przypadku sprzedaży środka trwałego, który był przeszacowany na 1 stycznia 1995 r., część kapitału dotycząca tego środka trwałego przenosi się na kapitał zapasowy.

Kapitał z aktualizacji wyceny dziś jest kreowany przede wszystkim przez zmiany wartości godziwej aktywów długoterminowych innych niż nieruchomości inwestycyjne, wycenianych w wartości godziwej. Zgodnie z art. 35 uor, jeśli wartość wycenianych w ten sposób aktywów wzrasta, to wzrost ten odnosi się w korespondencji z kapitałem z aktualizacji wyceny. W przypadku spadku ich wartości w kolejnych okresach najpierw pomniejszamy kapitał z aktualizacji wyceny, a gdy spadek wartości będzie wyższy niż wcześniejsze wzrosty, różnice odnosi się na wynik finansowy – w koszty finansowe.

Przykład

Aktualizacja wyceny

W 2014 roku spółka ABC nabyła pakiet akcji innej spółki giełdowej. Cena nabycia wyniosła 15.000 zł. Na koniec 2014 roku wartość rynkowa według notowań giełdowych wynosiła 18.500 zł, zatem spółka podwyższyła wartość akcji i 3.500 zł odniosła na kapitał z aktualizacji wyceny. Na koniec 2015 roku wartość rynkowa wyniosła 14.000 zł. Spółka, dokonując wyceny, powinna obniżyć nie tylko wartość inwestycji długoterminowych, lecz także zmniejszyć kapitał o 3.500 zł, a 1.000 zł ująć jako koszty finansowe.

- 3) **Zysk/strata z lat ubiegłych** obejmują nie tylko nierozliczony wynik finansowy z lat ubiegłych, ale także skutki zmian rachunkowości oraz skutki istotnych błędów popełnionych w latach poprzednich. Obie

sytuacje trzeba szczegółowo objaśnić w informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego.

Ważne

Znowelizowany art. 8 ust. 2 uor wskazuje jednoznacznie, iż skutki zmian polityki rachunkowości powinny być ujmowane poprzez pozycję „Zysk/ strata z lat ubiegłych”.

Nie jest zmianą polityki rachunkowości:

- przyjęcie w odniesieniu do nowych zdarzeń i transakcji zasad (polityki) rachunkowości różniących się od poprzednio stosowanych do podobnych, ale nie identycznych zdarzeń i transakcji;

- przyjęcie nowej zasady w odniesieniu do zdarzeń, które uprzednio nie występowały lub występowały, ale były nieistotne, a stały się istotne;

- zmiany wysokości wartości szacunkowych, np. zmiany stawek amortyzacyjnych (okresów użytkowania) środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych w wyniku ich weryfikacji czy zmiany założeń przy szacowaniu rezerw lub odpisów aktualizacyjnych;

- przekwalifikowanie do środków trwałych lub na odwrót nieruchomości zaliczanej do inwestycji długoterminowych, ponieważ wynika to ze zmiany przeznaczenia tej nieruchomości;

- przekwalifikowanie aktywów finansowych z długoterminowych do krótkoterminowych lub odwrotnie, ponieważ wynika to ze zmiany zamiaru jednostki w odniesieniu do tych aktywów;

- zastąpienie jednej metody wyceny instrumentów finansowych inną, np.: wobec niemożności ustalenia wartości godziwej instrumentów finansowych, wycena następuje w skorygowanej cenie nabycia.

Nie ma już w ustawie o rachunkowości pojęcia tzw. błędu podstawowego. Jeśli sporządzając sprawozdanie za 2015 rok, jednostka zorientuje się, że poprzednio przygotowane zawierają bardzo istotne błędy, takie, iż nie można ich uznać za rzetelne, w sprawozdaniu za 2015 rok, trzeba poprawić te nieprawidłowości. Skutki tego jednak nie powinny wpływać na wynik finansowy 2015 roku, zatem ujmuje się je jako zysk albo stratę z lat ubiegłych.

Przykład

Poprawa błędu

Spółka od 4 lat jest stroną sporu sądowego. Od samego początku ryzyko przegrania było bardzo wysokie, jednak ówczesny zarząd nie podjął decyzji o utworzeniu rezerwy. Nowa księgową w dokumentacji znalazła oszacowania dotyczące prawdopodobnych

strat i nowy zarząd w 2015 roku podjął decyzję o poprawieniu błędu i utworzeniu rezerwy. Kwota rezerwy – 48.000 zł – przypadająca na poprzednie lata została odniesiona na wynik z lat ubiegłych.

- 4) **Zysk/ strata netto** to wynik finansowy po pomniejszeniu o obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego, jaki został zaprezentowany w rachunku zysków i strat.

Jest to ta sama wartość, którą zaprezentuje się także w rachunku przepływów pieniężnych, jeśli będzie on sporządzany metodą pośrednią.

W przypadku sprawozdań finansowych osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, spółek cywilnych lub osobowych to wynik brutto będzie taki sam jak wynik netto. To wspólnicy bowiem, a nie spółka są w tym wypadku podatnikami podatku dochodowego.

Jako odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna) ujmuje się wypłacone w trakcie roku zaliczki na poczet zysku, wpłaty z zysku, dokonywane na podstawie odrębnych przepisów. Jeśli umowa spółki to przewiduje, to zarząd spółki może zostać upoważniony do wypłaty wspólnikom zaliczki na poczet przewidywanej dywidendy za rok obrotowy, jeżeli:

- 1) spółka posiada środki wystarczające na wypłatę,
- 2) jej zatwierdzone sprawozdanie finansowe za poprzedni rok obrotowy wykazuje zysk,
- 3) zaliczka stanowi najwyżej połowę zysku osiągniętego od końca poprzedniego roku obrotowego, powiększonego o kapitały rezerwowe utworzone z zysku, którymi w celu wypłaty zaliczek może dysponować zarząd, oraz pomniejszonego o niepokryte straty i udziały własne.

Ważne

Jeśli spółka prowadzi prace rozwojowe, to zgodnie z obowiązującą nowelizacją ksh (art. 191 § 4 i art. 347 § 4), gdy koszty prac rozwojowych zakwalifikowanych jako aktywa spółki nie zostały całkowicie odpisane, nie można dokonać podziału zysku odpowiadającego równowartości kwoty nieodpisanych kosztów prac rozwojowych, chyba że kwota kapitałów rezerwowych i zapasowych dostępnych do podziału i zysków z lat ubiegłych jest co najmniej równa kwocie kosztów nieodpisanych.

- 5) **Wypłacone wspólnikom zaliczki na poczet dywidendy** – w kwocie brutto – prezentuje się w oddzielnej pozycji jako wartość ujemną.

Zmiany w kapitale własnym, a w szczególności tytuły tych zmian są prezentowane w odrębnym elemencie sprawozdania finansowego – Zestawienie zmian w kapitale własnym.

Przykład

Prezentacje porównawcze

Jednostka mikro przygotowała dwie wersje prezentacji informacji o aktywach obrotowych.

Dane wg załącznika nr 1 z uwzględnieniem uproszczeń wynikających z art. 50 ust. 2 uor:

	Stan na koniec poprzedniego roku	Stan na koniec bieżącego roku
A. Kapitał (fundusz) własny	293.700,00	366.700,00
I. Kapitał (fundusz) podstawowy	200.000,00	200.000,00
II. Należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)	0,00	0,00
III. Udziały (akcje) własne (wielkość ujemna)	0,00	0,00
IV. Kapitał (fundusz) zapasowy	45.000,00	93.700,00
V. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny		
VI. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe	0,00	63.000,00
VII. Zysk (strata) z lat ubiegłych	-16.000,00	0,00
VIII. Zysk (strata) netto	64.700,00	25.000,00
IX. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)	0,00	-15 000,00

Dane wg załącznika nr 4 dla jednostek korzystających z uproszczeń mikro:

	Stan na koniec poprzedniego roku	Stan na koniec bieżącego roku
A. Kapitał (fundusz) własny, w tym:	293.700,00	366.700,00
– kapitał (fundusz) podstawowy	200.000,00	200.000,00
– należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)		

GRUPA B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania**Tabela. Prezentacja zobowiązań i rezerw**

Załącznik nr 1 – uproszczenia z art. 50 ust. 2	Załącznik nr 5	Załącznik nr 4
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania I. Rezerwy na zobowiązania II. Zobowiązania długoterminowe III. Zobowiązania krótkoterminowe IV. Rozliczenia międzyokresowe	B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania I. Rezerwy na zobowiązania, w tym: – rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne II. Zobowiązania długoterminowe, w tym: – z tytułu kredytów i pożyczek III. Zobowiązania krótkoterminowe, w tym: a) z tytułu kredytów i pożyczek b) z tytułu dostaw i usług, w tym: – do 12 miesięcy – powyżej 12 miesięcy c) fundusze specjalne IV. Rozliczenia międzyokresowe Pasywa razem	B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym: – rezerwy na zobowiązania – zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek Pasywa razem

Ważne dla jednostek mikro

Wśród zobowiązań prezentowana ma być odrębnie wartość rezerw na zobowiązania. Będzie ona w praktyce występowała dość rzadko, ponieważ jednostki mikro rzadko tworzą rezerwy, gdyż poza spółkami akcyjnymi nie poddają sprawozdań badaniu przez biegłego rewidenta.

Obowiązkiem jednostki będzie zaprezentowanie jedynie wartości zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek, jednak bez wyszczególnienia, jaka ich część ma charakter długoterminowy, a jaka krótkoterminowy. Zauważyć należy, iż brak ujawnienia wartości zobowiązań z tytułu dostaw i usług oraz w ogóle brak podziału zobowiązań wg kryterium czasu uniemożliwi w praktyce ocenę zadłużenia jednostki. Nie będą wyszczególniane zobowiązania publicznoprawne ani te wobec pracowników. To kolejne istotne ograniczenie w ocenie wypłacalności podmiotu.

B.I. Rezerwy na zobowiązania

Rezerwy są odzwierciedleniem zasady ostrożności i współmierności przychodów i kosztów. Warto je tworzyć, mimo iż koszty związane z ich utworzeniem bądź korektami wartość nie są kosztami uzyskania przychodu (wyjątek: banki i zakłady ubezpieczeń). Tworząc rezerwy, jednostka pokazuje, że przewidziała niekorzystne zdarzenia, które wystąpią w przyszłości. Wtedy skutek tych zdarzeń będzie „mniej bolesny” dla wyniku finansowego.

Rezerwy tworzone są na pewne lub bardzo prawdopodobne przyszłe zobowiązania, których kwotę można w sposób wiarygodny oszacować. Wycena rezerw odbywa się nie rzadziej niż na dzień bilansowy w uzasadnionej, wiarygodnie określonej wartości.

Rezerwę z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się w trybie art. 37 uor przez jednostki będące podatnikami podatku dochodowego od osób prawnych. Rezerwę tworzymy w wysokości kwoty podatku dochodowego wymagającej w przyszłości zapłaty w związku z występowaniem dodatnich różnic przejściowych. Pokazujemy w ten sposób, jakie będą rzeczywiste obciążenia podatkiem dochodowym w związku ze zdarzeniami, jakie dziś wpłynęły na wycenę aktywów i pasywów jednostki. Nie tworzy się rezerwy, podobnie jak aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego, jeśli sprawozdanie jednostki nie podlega obowiązkowemu badaniu przez biegłego rewidenta.

Rezerwy na świadczenia emerytalne i podobne w podziale na długoterminowe (rezerwy lub ich część o przewidywanym terminie wykorzystania dłuższym niż 12 miesięcy od dnia bilansowego) i krótkoterminowe (rezerwy lub ich część o przewidywanym wykorzystaniu w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego) w istocie są rozliczeniami międzyokresowymi biernymi i wpływają na wynik finansowy ze sprzedaży.

Najczęściej te rezerwy tworzymy w związku z niewykorzystanymi urlopami, planowanymi nagrodami jubileuszowymi czy odprawami emerytalnymi lub rentowymi. Można przy szacowaniu wysokości tych rezerw skorzystać z pomocy aktuarusza, ale przepisy tego nie nakazują. Określając wartość rezerwy, jednak trzeba wziąć pod uwagę wiele założeń o charakterze demograficznym.

Rezerwy na świadczenia pracownicze w istocie są rozliczeniami międzyokresowymi biernymi. Stanowią odzwierciedlenie świadczeń, które nabywają pracownicy firmy, dziś pracując, dziś przyczyniają się do powstawania przychodów. Oznacza, to że koszty utworzenia tych rezerw powinny obciążać bieżącą działalność operacyjną. Warto więc się upewnić, czy poprawnie ujęto koszty produkcji lub zarządu albo jako zmianę stanu produktów, jeśli jednostka sporządza rachunek zysków i strat w wersji porównawczej.

Zarówno rezerwy na zobowiązania tworzone zgodnie z art. 35d uor, jak i rezerwy w postaci pozostałych rozliczeń międzyokresowych biernych tworzone zgodnie z art. 39 ust. 2 uor, należy zaprezentować również z podziałem na długo- i krótkoterminowe.

Nie prezentuje się jako rezerw rozliczeń międzyokresowych tworzonych w związku z otrzymanymi już świadczeniami od konkretnych dostawców. KSR 6 podpowiada, aby ująć je jako zobowiązania z tytułu dostaw i usług.

Przykład

Zobowiązanie z tytułu dostaw

Spółka ABD nie otrzymała do dnia sporządzenia sprawozdania finansowego faktur za zużytą energię w listopadzie i grudniu 2015 roku. Kwotę tę oszacowała i ujęła jako koszt 2015 roku. W bilansie tę wartość zaprezentuje jako zobowiązanie z tytułu dostaw, mimo że faktura do niej jeszcze nie dotarła.

Przykład

Tworzenie rezerwy

Spółka ZXC sp. z o.o. poddaje swoje sprawozdanie badaniu przez biegłego rewidenta. Faktura za usługę będzie spółce wystawiona dopiero w maju 2015 roku. Ale spółka zna wartość kosztów – wynika ona z umowy z firmą audytorską. Spółka ZXC utworzyła rezerwę na koszty badania, obciążając koszty zarządu. Wartość tej rezerwy zaprezentuje w bilansie jako zobowiązanie wobec dostawcy, ponieważ wynika ono już z otrzymanego świadczenia dotyczącego 2015 roku.

Zobowiązania w bilansie

Zobowiązania to kwoty wynikające ze świadczeń otrzymanych przez jednostkę w 2015 roku. W zależności od postanowień umownych należy je prezentować w podziale na długo- i krótkoterminowe. Jeśli jednostka funkcjonuje w grupie kapitałowej, wyodrębnić należy też zobowiązania wobec jednostek powiązanych.

B.II. Zobowiązania długoterminowe w bilansie

W pozycji zobowiązań długoterminowych zaprezentuje się zobowiązania wymagalne w okresie przekraczającym 12 miesięcy od dnia bilansowego, czyli są to zobowiązania przewidziane do spłaty w 2017 roku i dalszych latach obrotowych.

Zobowiązania długoterminowe wycenia się na dzień bilansowy w kwocie wymagającej zapłaty, przy czym zobowiązania finansowe, których uregulowanie zgodnie z umową następuje drogą wydania aktywów finansowych innych niż środki pieniężne lub wymiany na instrumenty finansowe – według wartości godziwej. Oznacza to, że stan zobowiązań wykazujemy wraz z odsetkami z tytułu zwłoki w zapłacie, jeżeli jednostka – jako nabywca – została nimi obciążona przez wierzyciela lub zgodnie z umową i zasadą memoriału sama je naliczyła.

Z drugiej strony trzeba pamiętać, aby wyłączyć z ksiąg rachunkowych zobowiązania, które w ciągu roku obrotowego uległy przedawnieniu lub je umorzono. Zobowiązania finansowe można także wyceniać w skorygowanej cenie nabycia. Dotyczy to jednak raczej tych jednostek, które poddają swe sprawozdania finansowe badaniu przez biegłego rewidenta. Ten model stosuje się do wyceny zobowiązań finansowych takich jak: zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek, wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych czy z tytułu leasingu finansowego.

Ważne

Jednostki, które będą sporządzały sprawozdania jako jednostki mikro, nie będą mogły stosować do wyceny skorygowanej ceny nabycia oraz wartości godziwej. Natomiast od 2016 roku jednostki małe w rozumieniu dodanego w wyniku nowelizacji art. 28b uor będą miały prawo zrezygnować z tych kategorii wyceny.

Warto zwrócić uwagę na podział zobowiązań długoterminowych. Te części kredytów czy pożyczek lub rat leasingowych, które przypadają do zapłaty w 2016 roku, jednostka pokaże jako zobowiązanie krótkoterminowe.

B.III. Zobowiązania krótkoterminowe w bilansie

Zobowiązania krótkoterminowe wycenia się analogicznie jak zobowiązania długoterminowe, czyli w kwocie wymagającej zapłaty, przy czym zobowiązania finansowe, których uregulowanie zgodnie z umową następuje drogą wydania aktywów finansowych innych niż środki pieniężne lub wymiany na instrumenty finansowe – według wartości godziwej. Zobowiązania finansowe można także wyceniać w skorygowanej cenie nabycia.

- fundusze specjalne (wiersz B.III.3).

Zobowiązania te przedstawiają się w następującym podziale.

Zobowiązania krótkoterminowe wobec jednostek powiązanych:

- zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług,
- inne zobowiązania krótkoterminowe.

Zobowiązania krótkoterminowe wobec pozostałych jednostek:

- kredyty i pożyczki,
- z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych,
- inne krótkoterminowe zobowiązania finansowe,
- zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług,
- zaliczki otrzymane na dostawy,
- zobowiązania wekslowe,

- zobowiązania z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń,
- zobowiązania z tytułu wynagrodzeń,
- inne zobowiązania krótkoterminowe.

Warto pamiętać, że:

1. Wśród zobowiązań z tytułu dostaw i usług ujmuje się też niektóre rezerwy (a właściwie rozliczenia międzyokresowe bierne).
2. Inne zobowiązania krótkoterminowe – zalicza się tu np. zobowiązania z tytułu zakupu i budowy lub ulepszenia środków trwałych, zobowiązania wobec jednostek i osób fizycznych z tytułu pobranych od nich kaucji, zobowiązania wynikające z rozrachunków z właścicielami, współnikami z tytułu uchwalonej, lecz nie odebranej dywidendy i inne zobowiązania.
3. Weksle własne o terminie wykupu nie dłuższym niż rok od dnia bilansowego – prezentuje się jako zobowiązania wekslowe.

Specjalną kategorią zobowiązań krótkoterminowych są fundusze specjalne (wiersz B.III.3). Ich stan dotyczy m.in. zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych, funduszu szkoleniowego. Wycenia się je w wartości nominalnej, a tworzy się i rozlicza na podstawie odrębnych przepisów.

B.IV. Rozliczenia międzyokresowe

Rozliczenia międzyokresowe przychodów wykazuje się następująco:

- ujemną wartość firmy – wynika ona z rozliczania w czasie nadwyżki wartości aktywów netto przejętej jednostki nad ceną przejęcia;
- pozostałe rozliczenia międzyokresowe przychodów, inne niż ujemna wartość firmy i otrzymane zaliczki na dostawy, z podziałem na długo- i krótkoterminowe. W praktyce dziś są to najczęściej otrzymane dotacje, dopłaty i subwencje, środki otrzymywane z funduszy Unii Europejskiej przeznaczone na nabycie (wytworzenie) środków trwałych.

Wartość otrzymanych środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych lub środki finansowe na nie przeznaczone podlegają rozliczaniu w czasie równoległe do odpisów amortyzacyjnych. Stąd też te wartości, które jeszcze nie zostały odpisane, należy zaprezentować jako rozliczenia międzyokresowe. W pozycji rozliczeń międzyokresowych w pasywach należy zaprezentować także rozliczenia wynikające z wyceny kontraktów długoterminowych na dzień bilansowy – przychody przyszłych okresów.

Zaliczki otrzymane od kontrahentów na poczet przyszłych dostaw towarów, materiałów czy produktów, które zostały udokumentowane fakturami VAT, w praktyce ujmuje się najczęściej na koncie „Rozliczenia międzyokresowe”. Ale nie powinno się ich wykazywać w pasywach bilansu w pozycji B.IV.2, lecz w pozycji B.III.2 lit. e) jako zobowiązania krótkoterminowe z tytułu zaliczek otrzymanych na dostawy.

Przykład

Prezentacje porównawcze

Jednostka mikro przygotowała dwie wersje prezentacji informacji o aktywach obrotowych. Dane wg załącznika nr 1 z uwzględnieniem uproszczeń wynikających z art. 50 ust. 2 uor:

	Stan na koniec poprzedniego roku	Stan na koniec bieżącego roku
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	500.600,00	686.336,00
I. Rezerwy na zobowiązania	2.000,00	5.600,00
II. Zobowiązania długoterminowe	55.300,00	87.536,00
III. Zobowiązania krótkoterminowe	246.000,00	363.200,00
IV. Rozliczenia międzyokresowe	197.300,00	230.000,00

Dane wg załącznika nr 4 dla jednostek korzystających z uproszczeń mikro:

	Stan na koniec poprzedniego roku	Stan na koniec bieżącego roku
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, w tym:	500.600,00	686.336,00
– rezerwy na zobowiązania	2.000,00	5.600,00
– zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek	120.000,00	180.000,00
Pasywa razem	794.300,00	1.053.036,00

2RP0016
ISBN 978-83-269-4649-3